

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas vārdā

Rīgā 2019. gada 18. aprīlī

lietā Nr. 2018-16-03

Latvijas Republikas Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētāja Ineta Ziemele, tiesneši Sanita Osipova, Aldis Laviņš, Gunārs Kusiņš, Daiga Rezevska, Jānis Neimanis un Artūrs Kučs,

pēc divdesmit 12. Saeimas deputātu – Ivara Zariņa, Jeļenas Lazarevas, Jāņa Tutina, Andra Morozova, Vitālija Orlova, Borisa Cileviča, Jāņa Urbanoviča, Sergeja Potapkina, Ivana Ribakova, Raimonda Rubika, Aleksandra Jakimova, Ivana Klementjeva, Sergeja Mirska, Igora Zujeva, Romana Miloslavska, Sergeja Dolgopolova, Artūra Rubika, Jāņa Ādamsona, Mihaila Zemļinska un Andreja Klementjeva – pieteikuma,

pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 85. pantu un Satversmes tiesas likuma 16. panta 3. punktu, 17. panta pirmās daļas 3. punktu un 28.¹ pantu, rakstveida procesā 2019. gada 20. marta tiesas sēdē izskatīja lietu

“Par Ministru kabineta 2009. gada 10. marta noteikumu Nr. 221 “Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu un cenu noteikšanu, ražojot elektroenerģiju koģenerācijā” 91., 92., 98. un 99. punkta, 8. pielikuma 2. punkta un Ministru kabineta 2010. gada 16. marta noteikumu Nr. 262 “Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunojamos energoresursus, un cenu noteikšanas kārtību” 63.⁸ punkta pēdējā teikuma, 106., 107., 113. un 114. punkta, 10. pielikuma 2. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 64. pantam”.

Konstatējošā daļa

1. Ministru kabineta 2009. gada 10. marta noteikumu Nr. 221 "Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu un cenu noteikšanu, ražojot elektroenerģiju koģenerācijā" (turpmāk – noteikumi Nr. 221) 91. punkts paredz, ka šo noteikumu 28.² punktu piemēro ar 2019. gada 1. jūniju. Savukārt noteikumu Nr. 221 92. punkts paredz, ka šo noteikumu 29.4. apakšpunktu piemēro ar 2019. gada 1. jūliju.

Noteikumu Nr. 221 28.² punkts paredz, ka komersants, kurš ieguvis tiesības pārdot koģenerācijā saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros, iesniedz sistēmas operatoram, tirgotājam un ministrijai komersanta apliecinātu principiālo elektriskā pieslēguma shēmu, kurā norāda koģenerācijas iekārtas, to darbības nodrošināšanai izmantotās palīgiekārtas, ražošanā izmantojamo energoresursu padeves, dūmgāzu aizvadišanas, saražotās elektroenerģijas un siltumenerģijas nodošanas un citus infrastruktūras objektus, kā arī to pieslēguma punktus, kas nosaka koģenerācijas elektrostacijas robežas. Pēc tam, kad stājies spēkā līgums, kurš noslēgts starp tirgotāju un komersantu vai tā pilnvarotu personu un ar kuru tiek īstenots obligātais iepirkums, uzsāk koģenerācijas elektrostacijā koģenerācijā saražotās elektroenerģijas iepirkumu, ja komersants ir iesniedzis sistēmas operatoram, tirgotājam un ministrijai iepriekš minēto principiālo elektriskā pieslēguma shēmu. Ja koģenerācijas elektrostacijā veiktas izmaiņas, komersants nodrošina, ka sistēmas operatoram, tirgotājam un ministrijai tiek iesniegta komersanta apliecināta, faktiskajai situācijai atbilstoša principiālā elektriskā pieslēguma shēma.

Savukārt noteikumu Nr. 221 29.4. apakšpunkts paredz: ja koģenerācijas elektrostacijai, kurā saražoto elektroenerģiju pārdod obligātā iepirkuma ietvaros, ir vairāki pieslēgumi sistēmas operatora tīklam, katrā stundā aprēķina elektroenerģijas daudzumu, ko veido starpība starp sistēmas operatora tīklā nodoto un no sistēmas operatora tīkla saņemto elektroenerģiju visu sistēmas pieslēgumu ietvaros saskaņā ar principiālo elektriskā pieslēguma shēmu.

Noteikumu Nr. 221 98. punkts nosaka: "Komersanti, kuri līdz 2019. gada 1. jūnijam ir uzsākuši koģenerācijas elektrostacijā koģenerācijā saražotās elektroenerģijas pārdošanu obligātā iepirkuma ietvaros, līdz 2019. gada 1. jūnijam iesniedz sistēmas operatoram, tirgotājam un ministrijai šo noteikumu 28.¹ punktā minēto principiālo elektriskā pieslēguma shēmu."

Noteikumu Nr. 221 99. punkts paredz, ka gadījumā, ja komersanti nav izpildījuši šo noteikumu 98. punktā minētās prasības, tirgotājs ar 2019. gada 1. jūliju pārtrauc koģenerācijā saražotās elektroenerģijas iepirkumu obligātā iepirkuma ietvaros. Tirgotājs atsāk koģenerācijā saražotās elektroenerģijas iepirkumu obligātā iepirkuma ietvaros ar nākamā pilnā kalendāra mēneša pirmo datumu pēc šo noteikumu 28.¹ punktā minētās principiālās elektriskā pieslēguma shēmas iesniegšanas sistēmas operatoram, tirgotājam un ministrijai.

Noteikumu Nr. 221 8. pielikuma 2. punkts paredz koģenerācijas elektrostacijas, kuras uzstādītā elektriskā jauda nepārsniedz 4 MW, kopējo kapitālieguldījumu iekšējās peļņas normas aprēķina formulu.

Ministru kabineta 2010. gada 16. marta noteikumu Nr. 262 "Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunojamos energoresursus, un cenu noteikšanas kārtību" (turpmāk – noteikumi Nr. 262) 63.⁸ punkta pēdējā teikumā noteikts, ka pārkompensācijas aprēķinā par atbalsta perioda sākumu ir uzskatāms brīdis, kad ražotājs sācis izmantot tiesības, kas piešķirtas saskaņā ar Elektroenerģijas tirgus likuma 29. pantu.

Noteikumu Nr. 262 106. punkts noteic, ka šo noteikumu 56.³ punktu piemēro ar 2019. gada 1. jūniju, bet noteikumu Nr. 262 107. punkts paredz, ka šo noteikumu 56.¹ un 57.¹ punktu piemēro ar 2019. gada 1. jūliju.

Noteikumu Nr. 262 56.³ punkts paredz, ka komersants, kurš ieguvis tiesības pārdot no atjaunojamiem energoresursiem saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros, iesniedz sistēmas operatoram, publiskajam tirgotājam un ministrijai komersanta apliecinātu principiālo pieslēguma shēmu, kurā, ja elektrostacijā elektroenerģijas ražošanai izmanto šo noteikumu 3.2. vai 3.3. apakšpunktā minētos atjaunojamos energoresursus, norāda koģenerācijas iekārtas, to darbības nodrošināšanai izmantotās palīgiekārtas, ražošanā izmantojamo energoresursu padeves, dūmgāzu aizvadīšanas, saražotās elektroenerģijas un siltumenerģijas nodošanas un citus infrastruktūras objektus, kā arī to pieslēguma punktus, kas nosaka elektrostacijas robežas, bet, ja elektrostacijā elektroenerģijas ražošanai izmanto šo noteikumu 3.1., 3.4., 3.5. vai 3.6. apakšpunktā minētos atjaunojamos energoresursus, norāda ar elektroenerģijas ražošanu un nodošanu saistītos infrastruktūras objektus, kā arī to pieslēguma punktus sistēmas operatora tīklam. Publiskais tirgotājs pēc tam, kad stājies spēkā līgums, kurš noslēgts starp publisko tirgotāju un komersantu vai tā pilnvarotu amatpersonu un ar kuru tiek īstenots obligātais iepirkums, uzsāk elektrostacijā saražotās elektroenerģijas iepirkumu, ja komersants ir iesniedzis

sistēmas operatoram, publiskajam tirgotājam un ministrijai minēto principiālo pieslēguma shēmu. Ja elektrostacijā veiktas izmaiņas, komersants nodrošina, ka sistēmas operatoram, publiskajam tirgotājam un ministrijai tiek iesniegta komersanta apliecināta, faktiskajai situācijai atbilstoša principiālā pieslēguma shēma.

Šo noteikumu 56.¹ punkts paredz, ka publiskais tirgotājs obligātā iepirkuma ietvaros iepērk tikai saražotās elektroenerģijas pārpalikumu, kas atlicis pēc elektroenerģijas izlietošanas elektrostacijas darbības nodrošināšanai atbilstoši elektrostacijas principiālajai pieslēguma shēmai. Ja elektrostacijai ir vairāki pieslēgumi sistēmas operatora tīklam, saražotās elektroenerģijas pārpalikumu, kas atlicis pēc elektroenerģijas izlietošanas elektrostacijas darbības nodrošināšanai, katrā stundā aprēķina kā elektroenerģijas daudzumu, ko veido starpība starp sistēmas operatora tīklā nodoto un no sistēmas operatora tīkla saņemto elektroenerģiju visu sistēmas pieslēgumu ietvaros saskaņā ar principiālo pieslēguma shēmu. Noteikumu 57.¹ punkts paredz, ka elektroenerģiju, kas nepieciešama elektrostacijas darbības nodrošināšanai, komersants drīkst patērēt un pirkt, izmantojot pieslēgumu sistēmas operatora tīklam.

Savukārt noteikumu Nr. 262 113. punkts nosaka: “Komersanti, kuri līdz 2019. gada 1. jūnijam ir uzsākuši no atjaunojamiem energoresursiem saražotās elektroenerģijas pārdošanu obligātā iepirkuma ietvaros, līdz 2019. gada 1. jūnijam iesniedz sistēmas operatoram, publiskajam tirgotājam un ministrijai šo noteikumu 56.² punktā minēto principiālo pieslēguma shēmu.”

Noteikumu Nr. 262 114. punkts paredz, ka gadījumā, ja komersanti nav izpildījuši šo noteikumu 113. punktā minētās prasības, publiskais tirgotājs ar 2019. gada 1. jūliju pārtrauc no atjaunojamiem energoresursiem saražotās elektroenerģijas iepirkumu obligātā iepirkuma ietvaros. Publiskais tirgotājs atsāk saražotās elektroenerģijas iepirkumu obligātā iepirkuma ietvaros ar nākamā pilnā kalendāra mēneša pirmo datumu pēc šo noteikumu 56.² punktā minētās principiālās pieslēguma shēmas iesniegšanas sistēmas operatoram, publiskajam tirgotājam un ministrijai.

Noteikumu Nr. 262 10. pielikuma 2. punkts paredz elektrostacijas kopējo kapitālieguldījumu iekšējās peļņas normas aprēķina formulu.

2. Pieteikuma iesniedzējs – divdesmit Saeimas deputāti (turpmāk – Pieteikuma iesniedzējs) – uzskata, ka apstrīdētās normas pieņemtas, pārkāpjot Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 64. pantu. Izdodot

apstrīdētās normas, Ministru kabinets esot izlēmis tādus jautājumus, kas var būt tikai likumdevēja kompetencē.

Apstrīdētās normas uzliekot būtisku slogu visai Latvijas sabiedrībai un vienlaikus pārmērīgi atbalstot šauras personu grupas – ar valsts atbalstu saņemošām elektroenerģijas ražotnēm saistīto personu (tajā skaitā to patiesā labuma guvēju) – intereses gūt pēc iespējas lielāku peļņu un aizsargāt vēsturiski gūtos nesamērīgi lielos ienākumus.

Pieteikuma iesniedzējam neesot zināms, ka par apstrīdētajām normām, kas regulē pārkompensācijas aprēķinu vai pašpatēriņa kontroli, būtu notikusi politiska diskusija un izdarītas konceptuālas izšķiršanās.

2.1. Izdodot noteikumu Nr. 262 63.⁸ punkta pēdējo teikumu, 10. pielikuma 2. punktu un noteikumu Nr. 221 8. pielikuma 2. punktu (turpmāk – apstrīdētās normas, kas regulē pārkompensācijas aprēķinu), Ministru kabinets bijis pilnvarots noteikt tikai pamatotas cenas un to veidošanas un korekcijas principus, bet ar apstrīdētajām normām, kas regulē pārkompensācijas aprēķinu, Ministru kabinets esot noteicis nepamatotas cenas.

Apstrīdētās normas, kas regulē pārkompensācijas aprēķinu, neatbilstot Elektroenerģijas tirgus likuma 28. panta otrajai daļai, 28.¹ panta otrajai daļai un 29. panta otrajai daļai, kas pilnvaro Ministru kabinetu izdot noteikumus Nr. 262 un noteikumus Nr. 221. Šīs apstrīdētās normas radot tikai šķietamību, ka taisnīgā, samērīgā un atbilstošā veidā tiek sasniegti Eiropas Komisijas 2017. gada 24. aprīļa lēmumā par valsts atbalstu lietā Nr. SA.43140 (2015/NN) (turpmāk – Eiropas Komisijas lēmums), kā arī noteikumu Nr. 262 un noteikumu Nr. 221 grozījumu anotācijās norādītie mērķi. Šajās apstrīdētajās normās neesot ņemta vērā būtiska daļa no ražotāju saņemtajiem atbalsta maksājumiem, t. i., tie atbalsta maksājumi, kurus attiecīgie elektroenerģijas ražotāji saņēmuši, pārdodot saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros pirms tam, kad sākuši pārdot saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros saskaņā ar pašlaik spēkā esošo valsts atbalsta sistēmu, kas noteikta ar Elektroenerģijas tirgus likumu un uz tā pamata izdotajiem Ministru kabineta noteikumiem. Apstrīdētajās normās, kas regulē pārkompensācijas aprēķinu, un ar tām saistītajās normās neesot ņemts vērā ne tikai viss komersantam sniegtais valsts atbalsts, bet arī citi komersanta gūtie ieņēmumi (piemēram, samaksa par saražoto siltumenerģiju).

Apstrīdētajās normās, kas regulē pārkompensācijas aprēķinu, neesot ievērots tas, ka elektrostacijas dzīves cikls ir saistāms nevis ar obligātā iepirkuma veikšanu, bet gan ar elektrostacijas fizisku pastāvēšanu un ekspluatāciju, tādēļ

pārkompensācija būtu novēršama, ievērojot elektrostacijas ekspluatācijas uzsākšanas brīdi. Vairāki valsts atbalsta saņēmēji esot uzsākuši elektrostaciju ekspluatāciju pirms 2007. gada 1. jūlija, un šis atbalsts neesot ņemts vērā Eiropas Komisijas lēmumā.

Turklāt Eiropas Komisijas lēmumā norādītais esot vērsts uz tās kompetences jomā esošu jautājumu noregulēšanu, proti, Eiropas Komisija vērtējot Latvijā esošās valsts atbalsta sistēmas nosacījumu atbilstību Eiropas Savienības iekšējā tirgus nosacījumiem, bet lēmumā neesot ņemtas vērā nedz Latvijas nacionālās intereses, nedz arī tas, vai Latvijā esošā valsts atbalsta sistēma pilnībā vai arī kādā tās daļā nenonāk pretrunā ar Satversmi vai augstāka juridiska spēka tiesību normām.

Noteikumu Nr. 262 63.⁸ punkta pēdējais teikums paredzot, ka pārkompensācijas aprēķinā ņem vērā tikai tādu atbalstu, kas sniegts saskaņā ar Elektroenerģijas tirgus likuma 29. pantu. Tādējādi šī norma izslēdzot no aprēķiniem nozīmīgu “vēsturiskā” atbalsta periodu. Savukārt noteikumu Nr. 262 10. pielikuma 2. punktā norādītā formula nosakot tos “finanšu palīdzības” maksājumus, kas ņemami vērā par laika posmu pirms tam, kad elektroenerģijas ražotājs sācis izmantot tiesības, kuras izriet no Elektroenerģijas tirgus likuma 29. panta. Minētie finanšu palīdzības maksājumi esot saistīti ar piebildi, ka tie saņemti “par elektrostaciju”. Tādējādi no aprēķiniem esot izslēgti tādi vēsturiski maksājumi, kas veikti par saražoto un obligātā iepirkuma ietvaros pārdoto elektroenerģiju. Pārkompensācijas formula paredzot izdevumos iekļaut visus komersanta vēsturiskā perioda izdevumus, bet ieņēmumos – tikai to vēsturisko atbalstu, kas saistīts ar sākotnējām investīcijām. Tas pats vienlīdz attiecoties arī uz noteikumu Nr. 221 8. pielikuma 2. punktu.

Tādējādi apstrīdētās normas, kas regulē pārkompensācijas aprēķinu, esot netaisnīgas un izveidotas speciāli tam, lai nodrošinātu elektroenerģijas ražotājiem nepamatoti lielākus turpmāk izmaksājamos atbalsta apjomus un radītu šķietamību, ka ir izpildītas Eiropas Komisijas lēmumā noteiktās prasības par iekšējās peļņas normu 9 procentu apmērā visā elektrostacijas dzīves ciklā.

2.2. Izdodot noteikumu Nr. 221 91., 92., 98. un 99. punktu, kā arī noteikumu Nr. 262 106., 107., 113. un 114. punktu (turpmāk – apstrīdētās normas, kas regulē pašpatēriņa kontroli), Ministru kabinets esot atcēlis, nepiemērojis, atlicis pašpatēriņa principa piemērošanu vai arī radījis šķēršļus tā ievērošanas pārbaudei par pagātnes periodiem. Tas esot pretrunā ar Elektroenerģijas tirgus likuma 28. panta trešo daļu un 30. panta 1.¹ daļu.

Apstrīdētās normas, kas regulē pašpatēriņa kontroli, atliekot reālas kontroles uzsākšanu par vairāk nekā gadu no šo normu pieņemšanas, lai gan Elektroenerģijas tirgus likums un Enerģētikas likums jau šobrīd prasot kontrolēt pašpatēriņa principa ievērošanu komersantu darbībā. Atliekot kontroles pasākumus, tiek radīts šķietami tiesisks pamats tam, lai uzskatītu, ka pagātnē pieļautos pašpatēriņa principa pārkāpumus nav iespējams konstatēt un tāad nav iespējams par šādiem pārkāpumiem elektroenerģijas ražotājiem piemērot jebkādas sankcijas (tajā skaitā anulēt izsniegtās atļaujas un arī atprasīt obligātā iepirkuma ietvaros attiecīgajiem ražotājiem nelikumīgi izmaksātās summas). Normas “legalizējot” to, ka Ekonomikas ministrija līdz šim nav veikusi, kā arī pašlaik neveic faktiski pašpatēriņa kontroli.

Apstrīdētās normas, kas regulē pašpatēriņa kontroli, paredzot iespēju vispirms izmainīt pieslēguma shēmu un pēc tam īstenot pašpatēriņa kontroli tikai saskaņā ar šo izmainīto shēmu. Līdz ar to tiek radīta tāda situācija, ka saskaņā ar šīm normām nebūs iespējams identificēt un atklāt negodprātīgu rīcību, kas varētu būt par pamatu ne tikai obligātā iepirkuma atļaujas anulēšanai konkrētajiem normu pārkāpējiem – elektroenerģijas ražotājiem –, bet arī nepamatoti izmaksātā valsts atbalsta atgūšanai un vainīgo personu saukšanai pie kriminālatbildības.

Pēc iepazīšanās ar izskatāmās lietas materiāliem Pieteikuma iesniedzējs papildus norāda, ka Ministru kabineta un Ekonomikas ministrijas rīcība un bezdarbība, kuras rezultātā netiek nodrošināta efektīva kontrole pār valsts atbalsta saņemšanu visā tā sniegšanas laikā, esot kvalificējama kā *ultra vires*. Ministru kabineta un Ekonomikas ministrijas pieļautā likumdevēja gribai neatbilstošā bezdarbība nedrīkstot radīt šķēršļus likuma normu un principu attiecināšanai arī uz to laiku, kad šīs institūcijas nebija izpildījušas savus pienākumus, kā arī nevarot radīt pamatu aizbildinājumiem par tiesisko vai faktisko apstākļu izmaiņām.

3. Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Ministru kabinets – atbildes rakstā norāda, ka apstrīdētās normas atbilst Satversmes 64. pantam.

3.1. Apstrīdētās normas, kas regulē pārkompensācijas aprēķinu, Ministru kabinets esot pieņēmis, pamatojoties uz tiešu likumdevēja dotu pilnvarojumu, un rīkojies pilnvarojuma robežās.

Noteikumu Nr. 262 63.⁸ punkta pēdējais teikums un 10. pielikuma 2. punkts esot pieņemti, pamatojoties uz Elektroenerģijas tirgus likuma 29. panta

ceturto daļu. Likumdevējs Elektroenerģijas tirgus likuma 29. panta ceturtajā daļā esot paredzējis, ka nosacījumus elektroenerģijas ražošanai, izmantojot atjaunojamos energoresursus, kā arī kritērijus ražotāju kvalifikācijai saražotās elektroenerģijas obligātā iepirkuma tiesību saņemšanai un kārtību, kādā var atteikties no tām, elektroenerģijas cenas noteikšanas kārtību atkarībā no atjaunojamo energoresursu veida, obligātā iepirkuma apjoma noteikšanas, īstenošanas un uzraudzības kārtību, obligātā iepirkuma apjoma izmaksu segšanas kārtību, kā arī pasākumus, lai veicinātu elektroenerģijas ražošanu no biomasas, nosaka Ministru kabinets.

Savukārt apstrīdētā norma – noteikumu Nr. 221 8. pielikuma 2. punkts, kas ietver pārkompensācijas aprēķināšanas jautājumus, – esot pieņemta, pamatojoties uz Elektroenerģijas tirgus likuma 28. panta otro daļu un 28.¹ panta otro daļu. Šā likuma 28. panta otrā daļa nosakot, ka kritērijus, pēc kādiem koģenerācijas stacijas tiek kvalificētas saražotās elektroenerģijas obligātā iepirkuma tiesību iegūšanai, obligātā iepirkuma un tā uzraudzības kārtību, elektroenerģijas cenas noteikšanas kārtību atkarībā no koģenerācijas stacijas elektriskās jaudas un izmantojamā kurināmā, obligātā iepirkuma izmaksu segšanas kārtību un kārtību, kādā var atteikties no tiesībām pārdot saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros, nosaka Ministru kabinets.

Atbilstoši Elektroenerģijas tirgus likuma 3. pantā noteiktajām šā likuma darbības jomām likumdevējs pats esot izlēmis ar valsts enerģētikas politiku un tās mērķiem saistītos jautājumus, bet Ministru kabinetu pilnvarojis noteikt obligātā iepirkuma īstenošanas un uzraudzības kārtību, kas tieši saistīta ar atbalsta pārkompensācijas izvērtēšanu un novēršanu. Likumdevējs esot uzdevis Ministru kabinetam noteikt attiecīgā jautājuma procesuālo raksturu, proti, izstrādāt noteiktu procedūru, kā arī īstenošanas mehānismu. Tādējādi, ievērojot varas dalīšanas principu, Ministru kabinetam esot dota attiecīga rīcības brīvība – reaģēt uz tiesiskās vai faktiskās situācijas izmaiņām un noteikt obligātā iepirkuma apjoma izmaksu segšanas nosacījumus.

Apstrīdētās normas pārkompensācijas jautājumos arī esot izstrādātas atbilstoši pilnvarojošā likuma mērķim. Elektroenerģijas tirgus likuma 2. panta 1. un 2. punktā esot noteikts, ka šā likuma mērķis ir izveidot priekšnoteikumus efektīvi funkcionējoša elektroenerģijas tirgus darbībai un nodrošināt, lai visiem enerģijas lietotājiem, ievērojot normatīvo aktu prasības, visefektīvākajā iespējamā veidā par pamatotām cenām tiktu droši un kvalitatīvi piegādāta

elektroenerģija. Aktuālais mehānisms atbalsta saņēmēja projekta pārkompensācijas izvērtēšanai un novēršanai esot saskaņots ar Eiropas Komisiju.

Pārkompensācijas jautājuma izvērtēšanas un pārkompensācijas novēršanas kārtība noteikumos Nr. 221 un noteikumos Nr. 262 esot noteikta, lai īstenotu Eiropas Komisijas nosacījumus, kas Eiropas Savienības dalībvalstīm jāievēro attiecībā uz atbilstību Eiropas Savienības iekšējā tirgus principiem. Pirmspaziņojuma procesā ar Eiropas Komisiju par valsts atbalstu elektroenerģijas ražotājiem esot saņemtas Eiropas Komisijas vēstules, kurās tā norādījusi, ka sagaida no Latvijas konkrētu priekšlikumu par pārkompensācijas novēršanu, proti, apstiprinātu un detalizētu aprakstu par to, kādā veidā Latvija novērsīs pārkompensāciju tām elektrostacijām un koģenerācijas stacijām, kurām tā ir konstatēta visa dzīves cikla ietvaros. Lai atbilstoši Līguma par Eiropas Savienības darbību 108. panta 3. punktam saņemtu Eiropas Komisijas lēmumu par atbalsta pasākuma atbilstību iekšējam tirgum, Latvijai bijis nepieciešams ieviest mehānismu atbalsta saņēmēja projekta pārkompensācijas konstatēšanai un novēršanai. Ar Eiropas Komisijas lēmumu Latvijā esošā subsidētās elektroenerģijas atbalsta sistēma atzīta par saderīgu ar iekšējo tirgu. Tādējādi Eiropas Komisija arī Latvijas īstenoto pārkompensācijas riska novēršanas mehānismu esot atzinusi par saderīgu ar iekšējo tirgu. Ievērojot minēto, vajagot atzīt, ka apstrīdētās normas, kas regulē pārkompensācijas aprēķinu, ir pieņemtas saskaņā ar pilnvarojošā likuma mērķiem.

Ar nosacījumiem pārkompensācijas izvērtēšanai un novēršanai esot ieviestas nevis jaunas politiskās iniciatīvas, bet gan tiesisko un faktisko apstākļu izmaiņām atbilstošas izmaiņas obligātā iepirkuma īstenošanas kārtībā un elektroenerģijas cenas noteikšanas kārtībā.

3.2. Apstrīdētās normas, kas regulē pašpatēriņa kontroli, – noteikumu Nr. 262 106., 107., 113. un 114. punkts – paredzot obligātā iepirkuma īstenošanas un uzraudzības kārtību elektroenerģijas ražošanai, izmantojot atjaunojamos energoresursus. Šīs normas esot pieņemtas, pamatojoties uz Elektroenerģijas tirgus likuma 29. panta ceturto daļu, atbilstoši kurai nosacījumus elektroenerģijas ražošanai, izmantojot atjaunojamos energoresursus, kā arī kritērijus ražotāju kvalifikācijai saražotās elektroenerģijas obligātā iepirkuma tiesību saņemšanai un kārtību, kādā var atteikties no tām, elektroenerģijas cenas noteikšanas kārtību atkarībā no atjaunojamo energoresursu veida, obligātā iepirkuma apjoma noteikšanas, īstenošanas un uzraudzības kārtību, obligātā

iepirkuma apjoma izmaksu segšanas kārtību, kā arī pasākumus, lai veicinātu elektroenerģijas ražošanu no biomasas, nosaka Ministru kabinets.

Apstrīdētās normas, kas regulē pašpatēriņa kontroli, – noteikumu Nr. 221 91., 92., 98. un 99. punkts – paredzot obligātā iepirkuma īstenošanas un uzraudzības kārtību elektroenerģijas ražošanai koģenerācijas stacijās. Šīs normas esot pieņemtas, pamatojoties uz Elektroenerģijas tirgus likuma 28. panta otro daļu. Likumdevējs ar šo normu paredzējis, ka kritērijus, pēc kādiem koģenerācijas stacijas tiek kvalificētas saražotās elektroenerģijas obligātā iepirkuma tiesību iegūšanai, obligātā iepirkuma un tā uzraudzības kārtību, elektroenerģijas cenas noteikšanas kārtību atkarībā no koģenerācijas stacijas elektriskās jaudas un izmantojamā kurināmā, obligātā iepirkuma izmaksu segšanas kārtību un kārtību, kādā var atteikties no tiesībām pārdot saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros, nosaka Ministru kabinets.

Likumdevējs pats esot izlēmis Elektroenerģijas tirgus likuma 3. pantā noteiktos ar valsts enerģētikas politiku un tās mērķiem saistītos jautājumus, tomēr atbilstoši Elektroenerģijas tirgus likuma 28. panta otrajai daļai un 29. panta ceturtajai daļai uzdevis Ministru kabinetam noteikt atsevišķu pasākumu īstenošanas kārtību, tostarp obligātā iepirkuma un tā uzraudzības kārtību. Ņemot vērā minēto, vajagot atzīt, ka elektroenerģijas obligātā iepirkuma īstenošanas un uzraudzības kārtības noteikšana un pilnveidošana tieši izriet no likumdevēja dotā pilnvarojuma un Ministru kabinets, pieņemot apstrīdētās normas, ir rīkojies pilnvarojuma ietvaros.

Attiecīgās īstenošanas un uzraudzības procedūras atbilstot pilnvarojošā likuma mērķim. Ministru kabineta 2018. gada 10. aprīļa noteikumu Nr. 214 “Grozījumi Ministru kabineta 2009. gada 10. marta noteikumos Nr. 221 “Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu un cenu noteikšanu, ražojot elektroenerģiju koģenerācijā”” (turpmāk – noteikumi Nr. 214) un Ministru kabineta 2018. gada 10. aprīļa noteikumu Nr. 215 “Grozījumi Ministru kabineta 2010. gada 16. marta noteikumos Nr. 262 “Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunojamus energoresursus, un cenu noteikšanas kārtību”” (turpmāk – noteikumi Nr. 215) sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumos (anotācijās) esot izklāstītas identificētās problēmas, tostarp Ministru kabinets esot norādījis, ka attiecīgā regulējuma leģitīmais mērķis ir nodrošināt efektīvu kontroli pār valsts atbalsta saņemšanu, kā arī nodrošināt tiesisko attiecību stabilitāti, ņemot vērā Ekonomikas ministrijas konstatējumu, ka atsevišķos gadījumos komersanti ir izmantojuši pastāvošā normatīvā regulējuma robus.

Tādējādi nolūkā nodrošināt valsts spēju reaģēt uz mainīgajiem dzīves apstākļiem un sasniegt Elektroenerģijas tirgus likuma mērķi – izveidot priekšnoteikumus efektīvi funkcionējoša elektroenerģijas tirgus darbībai –, Ministru kabinets pilnveidojis obligātā iepirkuma īstenošanas un uzraudzības procesu, lai nodrošinātu pirtās elektroenerģijas apjoma precīzu kontroli, proti, nodrošinātu to, ka ražotāji pārdod saražotās elektroenerģijas atlikumu, kas palicis pāri pēc elektroenerģijas izlietošanas elektrostacijas vai koģenerācijas stacijas vajadzībām. Arī Satversmes tiesa esot atzinusi, ka valsts tiešā atbalsta piešķiršanas kārtībā izšķiroša nozīme ir spējai operatīvi reaģēt uz mainīgajiem apstākļiem elektroenerģijas tirgū, periodiski pilnveidojot izveidoto valsts atbalsta sistēmu.

Turklāt, ņemot vērā to, ka līdz noteikumu Nr. 214 un noteikumu Nr. 215 izdošanas brīdim noteikumos Nr. 221 un noteikumos Nr. 262 nebija noteikts šāds uzraudzības mehānisms un sakarā ar tā ieviešanu ražotājiem un sadales tīkla operatoram jāveic papildu administratīvās un faktiskās darbības, kas tieši saistītas ar papildu finanšu un laika resursu ieguldījumu, Ministru kabinets noteicis pārejas periodu uzraudzības mehānisma ieviešanai.

Pārejas perioda noteikšana uzraudzības mehānisma ieviešanai esot saistāma ar apstākli, ka ir noteikta konkrēta pašpatēriņa uzraudzības kārtība, kuras ietvaros ražotājiem var būt nepieciešams tehnoloģiski pielāgot elektrostaciju. Pārejas periods esot nepieciešams arī tādēļ, lai sadales sistēmas operators varētu ieviest tādus ar noteikumiem Nr. 214 un noteikumiem Nr. 215 izdarītos grozījumus attiecīgi noteikumos Nr. 221 un noteikumos Nr. 262, kas paredz, ka tad, ja elektrostacijai ir vairāki pieslēgumi sistēmas operatora tīklam, saražoto elektroenerģiju, kas atlikusi pēc elektroenerģijas izlietošanas elektrostacijas darbības nodrošināšanai, katrā stundā aprēķina kā elektroenerģijas daudzumu, ko veido starpība starp sistēmas operatora tīklā nodoto un no sistēmas operatora tīkla saņemto elektroenerģiju visu sistēmas pieslēgumu ietvaros. Tādējādi Ministru kabinets, ieviešot jauno uzraudzības mehānismu, esot vērtējis ar tā īstenošanu saistīto finanšu un laika resursu ieguldījumu, kas attiecināms uz ražotājiem un sadales tīkla operatoru.

Nosakot pārejas periodu attiecīgā mehānisma ieviešanai, Ministru kabinets esot izvērtējis visus ar tā ieviešanu saistītos apstākļus un atbilstoši labas pārvaldības principam īstenojis procedūru saprātīgā laikā.

Ministru kabinets šādu uzraudzības mehānismu esot ieviesis atbilstoši savai kompetencei un ievērojot pilnvarojošā likuma mērķi, lai nodrošinātu to, ka

ražotāji ievēro likumdevēja noteiktās prasības. To neievērošana tiešā veidā ietekmējot elektroenerģijas cenu, kas jāmaksā elektroenerģijas lietotājiem.

4. Pieaicinātā persona – Saeima – norāda, ka apstrīdētajās normās, kas regulē pašpatēriņa kontroli, elektroenerģijas ražotājam noteiktais pienākums iesniegt principiālo pieslēguma shēmu attiecas uz nākotnē saņemamo valsts atbalstu un atbilstoša tā uzraudzības mehānisma nodrošināšanu. Apstrīdētās normas, kas regulē pašpatēriņa kontroli, pamatā esot vērstas uz atbilstoša kontroles mehānisma nodrošināšanu turpmāk un pašas par sevi nereglamentējot likumā ietverto principu izpildi pagātnē.

Savukārt apstrīdētās normas, kas regulē pārkompensācijas aprēķinu, paredzot iekšējās peļņas normas aprēķinā ņemt vērā tikai daļu no komersanta saņemtā valsts atbalsta, proti, tikai to atbalstu, kas piešķirts saskaņā ar Elektroenerģijas tirgus likuma 28., 28.¹ vai 29. pantu. Šajā regulējumā neesot ņemts vērā ne pieteikumā minētā “vēsturiskā” valsts atbalsta mehānisma ietvaros sniegtais atbalsts, nedz arī valsts atbalsts, ko ražotājs varētu būt saņēmis pirms tam, kad uzsācis elektroenerģijas ražošanu. Tātad šis regulējums neattiecoties uz noteiktu veidu valsts atbalstu, kas piešķirts pirms Elektroenerģijas tirgus likuma spēkā stāšanās.

4.1. Elektroenerģijas pašpatēriņa kontrole pati par sevi atbilstot likumdevēja gribai, kas nostiprināta Elektroenerģijas tirgus likuma normās.

Tas, ka apstrīdētās normas nenodrošina visaptverošu kontroles mehānisma piemērošanu attiecībā uz pagātnes periodiem, nenozīmējot to, ka šāds kontroles mehānisms nebūtu jānodrošina, ja nepieciešams, radot atsevišķu pārvērtēšanas mehānismu. Atbilde uz jautājumu par to, kādā veidā šāds mehānisms vislabāk nodrošināms, ietverot politisku izšķiršanos un lietderības apsvērumus, kā arī nepieciešamību pēc tehniskām zināšanām.

Obligātā iepirkuma pamatprincips, ka obligātā iepirkuma ietvaros ražotājs pārdod un publiskais tirgotājs iepērk tikai to elektroenerģijas daudzumu, kas palicis pāri pēc konkrētajā elektrostacijā saražotās elektroenerģijas izlietošanas tās pašas stacijas vajadzībām, esot bijis spēkā kopš obligātā iepirkuma iedibināšanas pirmsākumiem, tostarp laikā kopš obligātā iepirkuma reglamentēšanas Enerģētikas likumā un Elektroenerģijas tirgus likuma pieņemšanas tā sākotnējā redakcijā. Līdz ar to visām obligātā iepirkuma tiesību īstenošanā iesaistītajām iestādēm un personām bijis pienākums nodrošināt obligātā iepirkuma tiesību izmantošanu atbilstoši likumdevēja gribai.

Ministru kabinetam jau kopš attiecīgā pilnvarojuma iekļaušanas likumā esot bijusi plaša rīcības brīvība atbilstošākā kontroles mehānisma izvēlē, tostarp arī efektīvas kontroles nodrošināšanas veidu izvēlē. Tādēļ neatkarīgi no tā, kāds regulējums paredzēts apstrīdētajās normās attiecībā uz nākotni, neesot ticis atcelts pienākums nodrošināt valsts atbalsta sniegšanu atbilstoši likumdevēja gribai un likumā noteiktajiem principiem. Normatīvajam regulējumam, kas nodrošina likuma ievērošanu nākotnē atbilstoši likumdevēja jau sākotnēji piešķirtajam pilnvarojumam, neesot nepieciešama likumdevēja atkārtota piekrišana. Tomēr šāds normatīvais regulējums nevarot atcelt pienākumu nodrošināt likuma ievērošanu pagātnē, proti, nevarot mainīt likumdevēja gribu un prasību nodrošināt obligātā iepirkuma izpildes atbilstību likumam. Tāpat uz nākotni vērsts normatīvais regulējums nedrīkstot padarīt neiespējamu kontroli pār obligātā iepirkuma īstenošanas atbilstību likumam pagātnes periodos.

Likumdevējs, ietverot likumā svarīgākos ar valsts enerģētikas politiku saistītos jautājumus, jau esot izdarījis nepieciešamās politiskās izvēles un pieņēmis konceptuālos lēmumus, tostarp par to, ka obligātā iepirkuma ietvaros pārdodama tikai pēc elektrostacijas vajadzību apmierināšanas pāri palikusī elektroenerģija. Likumā paredzēto obligātā iepirkuma tiesību īstenošanai nepieciešamo detalizēto noteikumu izstrādei likumdevējs pilnvarojis Ministru kabinetu. Ministru kabineta noteikumiem, kas nodrošina obligātā iepirkuma tiesību īstenošanu likumdevēja noteiktajā apjomā, neesot bijusi nepieciešama Saeimas atkārtota izšķiršanās.

Ministru kabinetam esot ne tikai tiesības, bet arī pienākums noteikt efektīvu obligātā iepirkuma uzraudzības kārtību. Tas nepārprotami attiecoties arī uz kārtību, kādā efektīvi tiek uzraudzīts tas, lai obligātā iepirkuma ietvaros tiktu pārdota tikai tā saražotās elektroenerģijas daļa, kura netiek izlietota elektrostacijas vajadzībām. Turklāt gadījumā, kad tiek konstatēts, ka ar iepriekš izstrādāto normatīvo regulējumu likuma prasības izpildīt nav iespējams, Ministru kabinetam esot tiesības un pienākums adekvāti reaģēt un savlaicīgi izstrādāt nepieciešamos grozījumus normatīvajos aktos. Līdz ar to Ministru kabinets esot bijis tiesīgs pieņemt apstrīdētās normas, kas regulē pašpatēriņa kontroli.

4.2. Apstrīdētās normas, kas regulē pārkompensācijas aprēķinu, atbilstot Enerģētikas likuma mērķim veicināt ekonomiski pamatotu konkurenci, kā arī citiem normatīvajiem aktiem, kas reglamentē valsts atbalsta piešķiršanas pieļaujamību un pamatprincipus.

Komercdarbības atbalsts esot aizliegts, izņemot gadījumus, kad atbalsta programma vai individuālais atbalsta projekts atbilst Eiropas Savienības aktiem un tajos noteiktajām piemērojamām procedūrām, kas izriet no Līguma par Eiropas Savienības darbību 108. panta 3. un 4. punkta vai citām starptautisko tiesību normām. Izskatāmajā gadījumā valsts atbalsta mērķis esot veicināt to, lai palielinātos videi draudzīgas elektroenerģijas īpatsvars kopējā enerģijas galapatēriņā. Tādēļ Ministru kabinetam, izstrādājot detalizētus obligātā iepirkuma īstenošanas un uzraudzības noteikumus, esot jānodrošina tas, ka valsts atbalsts tiek sniegts atbilstoši tā mērķim un nav nepamatoti augsts. Tas citstarp izrietot arī no prasības nodrošināt to, ka elektroenerģija lietotājiem ir pieejama par pamatotām cenām. Tātad, ja Ministru kabinets secina, ka līdzšinējā obligātā iepirkuma īstenošanas kārtība ir radījusi tādu situāciju, ka valsts atbalsta saņēmēji pretēji šā atbalsta piešķiršanas mērķiem ir nepamatoti pārkompensēti, Ministru kabineta pienākums esot grozīt minēto kārtību tā, lai nodrošinātu obligātā iepirkuma tiesību īstenošanu atbilstoši likumdevēja noteiktajam. Tas nozīmējot arī minētās kārtības atbilstību tiem normatīvajiem aktiem, kuri reglamentē valsts atbalsta piešķiršanu kopumā. Arī šādiem grozījumiem obligātā iepirkuma īstenošanas kārtībā, ja vien tie nodrošina likumdevēja jau iepriekš pieņemto lēmumu (nosacījumu) izpildi, neesot nepieciešama atsevišķa Saeimas politiska izšķiršanās. Ministru kabinetam esot tiesības izstrādāt tādu regulējumu, kas kontrolētu un novērstu elektroenerģijas ražotāja pārkompensāciju, īpaši no elektroenerģijas galalietotāja līdzekļiem.

4.3. Ja līdzšinējais kontroles mehānisms bijis tik neefektīvs, ka Elektroenerģijas tirgus likuma 28. panta trešajā daļā un 30. panta 1.¹ daļā noteiktā pienākuma izpildes efektīva kontrole vispār nebija iespējama, tad pārejas perioda noteikšana neesot bijusi pieļaujama un likuma prasību izpildi vismaz minimālā līmenī vajadzējis nodrošināt nekavējoties. Savukārt tad, ja kontroles veikšana ir iespējama un kontrole jau tiek veikta, tikai nav pietiekami efektīva un tādēļ tiek ieviesti papildu pasākumi tās efektivitātes uzlabošanai, citstarp uzliktot elektroenerģijas ražotājam pienākumu izdarīt zināmus ieguldījumus, pēc Saeimas ieskata, varētu tikt noteikts saprātīgs pārejas periods jauno prasību ieviešanai.

4.4. Elektroenerģijas tirgus likuma 2. panta 2. punktā lietotā jēdziena “pamatota cena” skaidrojums minētajā likumā neesot ietverts. Tomēr, ņemot vērā šā likuma mērķus un uzdevumus, par pamatotu izskatāmās lietas ietvaros varētu uzskatīt tādu elektroenerģijas cenu, kas papildus citiem apstākļiem, kas tirgū tiek ņemti vērā cenas noteikšanā, nodrošina ražotājam iespēju atpelnīt veiktos

ieguldījumus un gūt saprātīgu peļņu, tādējādi veicinot arī videi draudzīgas elektroenerģijas ražošanu.

Apstrīdētās normas pašas par sevi nedz nodrošinot, nedz arī esot pretrunā ar mērķi veicināt to, lai visiem lietotājiem visefektīvākajā iespējamā veidā un par pamatotām cenām tiktu droši un kvalitatīvi piegādāta elektroenerģija. Tiesiskais regulējums, kas nodrošina pašpatēriņa kontroli un pārkompensācijas novēršanu (izlīdzināšanu), atbilstot Elektroenerģijas tirgus likuma mērķim nodrošināt to, ka elektroenerģija lietotājam ir pieejama par pamatotām cenām.

Lai nodrošinātu likumdevēja izvirzītā mērķa īstenošanu attiecībā uz vēsturiskajiem periodiem, papildus jau izstrādātajam pārkompensācijas izlīdzināšanas mehānismam varētu būt nepieciešams izstrādāt tādu mehānismu, kurā būtu ņemts vērā viss katram elektroenerģijas ražotājam sniegtais valsts atbalsts.

5. Pieaicinātā persona – Ekonomikas ministrija – uzskata Pieteikumā minētos argumentus par nepamatotiem un apstrīdētās normas – par atbilstošām Satversmes 64. pantam.

5.1. Likumdevējs, pieņemot Elektroenerģijas tirgus likumu, esot izlēmis ar valsts enerģētikas politiku un tās mērķiem saistītos jautājumus, tostarp noteicis elektroenerģijas tirgus darbību, prasības elektroenerģijas tirgus dalībniekiem un par enerģētiku atbildīgajām institūcijām elektroenerģijas tirgus uzraudzībā un regulēšanā. Elektroenerģijas tirgus likumā saskaņā ar tā 2. pantā norādītajiem šā likuma mērķiem esot iekļauti arī galvenie atbalsta jautājumi attiecībā uz atjaunojamo energoresursu enerģiju un koģenerāciju.

Tādējādi likumdevējs esot izšķīries par to, kādai jābūt valsts enerģētikas politikai, tostarp valsts politikai jautājumos, kas saistīti ar valsts atbalsta mehānismu atjaunojamo energoresursu enerģijai un koģenerācijai. Likumdevējs arī Elektroenerģijas tirgus likuma VII nodaļā “Elektroenerģijas ražošana un cenu noteikšana” esot noteicis galvenos valsts politikas virzienus elektroenerģijas ražošanas un cenu noteikšanas jautājumos.

5.2. Attiecībā uz apstrīdētajām normām, kas regulē pārkompensācijas izvērtēšanas un novēršanas kārtību, varot secināt, ka saskaņā ar Elektroenerģijas tirgus likuma 2. pantā norādītajiem šā likuma mērķiem galvenie atjaunojamo energoresursu enerģijas un koģenerācijas atbalsta jautājumi ir iekļauti šajā likumā. Tomēr atbilstoši Elektroenerģijas tirgus likuma 28. panta otrajai daļai un

29. panta ceturtajai daļai likumdevējs esot pilnvarojis Ministru kabinetu noteikt obligātā iepirkuma īstenošanas mehānismu.

Pārkompensācijas izvērtēšanas un novēršanas nosacījumi obligātā iepirkuma īstenošanas mehānisma ietvaros neieviešot jaunas politiskās iniciatīvas, bet faktiski esot obligātā iepirkuma īstenošanas mehānisma neatņemama sastāvdaļa. Tāpēc šo apstrīdēto normu pieņemšanai neesot bijusi nepieciešama iepriekšēja Saeimas konceptuāla izšķiršanās un, ieviešot šīs apstrīdētās normas, esot ievērots varas dalīšanas princips, proti, saglabātas varas atzaru savstarpējās kontroles un līdzsvara attiecības.

No Elektroenerģijas tirgus likuma 28. panta otrajā daļā, 28.¹ panta otrajā daļā un 29. panta ceturtajā daļā ietvertā pilnvarojuma satura esot konstatējams, ka likumdevējs uzdevis Ministru kabinetam noteikt attiecīgā jautājuma procesuālo raksturu, proti, izstrādāt procedūru, kā arī obligātā iepirkuma un garantētās maksas īstenošanas mehānismu, ievērojot likumdevēja noteiktās politiskās izšķiršanās. Tādējādi, ievērojot varas dalīšanas principu, Ministru kabinetam esot dota rīcības brīvība reaģēt uz tiesiskās vai faktiskās situācijas izmaiņām un paredzēt obligātā iepirkuma uzraudzības kārtību un nosacījumus elektroenerģijas iepirkuma cenas noteikšanai, kā arī kritērijus, pēc kādiem nosakāma maksa par uzstādīto elektrisko jaudu.

Atbalsta pārkompensācijas izvērtēšanas un novēršanas jautājumi ietilpstot obligātā iepirkuma īstenošanas un maksas par uzstādīto elektrisko jaudu noteikšanas nosacījumos, kas atbilstot likumdevēja noteiktajam pilnvarojumam.

Tātad Ministru kabineta kompetencē esot bijusi pārkompensācijas izvērtēšanas un novēršanas jautājumu noregulēšana.

5.3. Atbalsts, ko dalībvalstis piešķir no valsts līdzekļiem, esot jāsaskaņo ar Eiropas Komisiju, kura atbilstoši Līguma par Eiropas Savienības darbību 108. panta 3. punktam sniedzot savu vērtējumu par to, vai attiecīgais atbalsts ir saderīgs ar iekšējo tirgu. Atbalsta atzīšana par saderīgu ar iekšējo tirgu esot priekšnosacījums attiecīgā atbalsta īstenošanai. Lai atbilstoši Līguma par Eiropas Savienības darbību 108. panta 3. punktam saņemtu Eiropas Komisijas lēmumu par atbalsta pasākuma atbilstību iekšējam tirgum, Latvijai bijis nepieciešams ieviest mehānismu atbalsta saņēmēja projekta pārkompensācijas konstatēšanai un novēršanai. Tāpēc esot grozīti noteikumi Nr. 262 un noteikumi Nr. 221.

Ar Ministru kabineta 2016. gada 5. jūlija noteikumiem Nr. 443 "Grozījumi Ministru kabineta 2009. gada 10. marta noteikumos Nr. 221 "Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu un cenu noteikšanu, ražojot elektroenerģiju

koģenerācijā”” (turpmāk – noteikumi Nr. 443) un Ministru kabineta 2016. gada 5. jūlija noteikumiem Nr. 444 “Grozījumi Ministru kabineta 2010. gada 16. marta noteikumos Nr. 262 “Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunojamos energoresursus, un cenu noteikšanas kārtību”” (turpmāk – noteikumi Nr. 444) ieviestas apstrīdētās normas – noteikumu Nr. 221 8. pielikuma 2. punkts, noteikumu Nr. 262 63.⁸ punkta pēdējais teikums un 10. pielikuma 2. punkts, kas nosaka mehānismu pārkompensācijas novēršanai. Ministru kabinets esot rīkojies atbilstoši likumdevēja noteiktajam pilnvarojumam un Elektroenerģijas tirgus likuma 2. panta 1. un 2. punktā noteiktajiem mērķiem.

Eiropas Komisija Latvijas īstenoto mehānismu pārkompensācijas riska novēršanai esot atzinusi par saderīgu ar iekšējo tirgu. Ņemot vērā minēto, vajagot atzīt, ka Ministru kabinetam bija kompetence precizēt obligātā iepirkuma īstenošanas mehānismu un noteikt pārkompensācijas novēršanas mehānismu.

Pirms elektroenerģijas tirgus atvēršanas Latvijā piešķirtajam atbalstam neesot varējusi būt kropļojoša ietekme uz konkurenci Eiropas Savienības iekšējā tirgū, tāpēc tas neatbilstot komercdarbības atbalsta pazīmēm un nevarot tikt uzskatīts par valsts atbalstu. Tādējādi atbalsts, tiesības uz kuru piešķirtas pirms 2007. gada 1. jūlija, neesot bijis jāsaskaņo ar Eiropas Komisiju un tas attiecīgi neesot vērtēts valsts atbalsta lietas Nr. SA.43140 ietvaros. Tātad tas arī neesot bijis ņemams vērā, ieviešot pārkompensācijas novēršanas mehānismu, kas bija priekšnosacījums minētās valsts atbalsta lietas saskaņojumam.

5.4. Atbilstoši Elektroenerģijas tirgus likuma 30. panta 1.¹ daļai jau no 2008. gada 15. maija bijusi spēkā likumdevēja noteiktā prasība, ka ražotāji, izmantojot atjaunojamos energoresursus vai ražojot elektroenerģiju koģenerācijā, ir tiesīgi obligātā iepirkuma ietvaros pārdot tikai to saražoto elektroenerģiju, kas palikusi pāri pēc tās izlietošanas elektrostacijas vajadzībām.

Savukārt tiesību norma, kas nosaka elektroenerģijas ražošanas kārtību koģenerācijas stacijās, kuru uzstādītā elektriskā jauda nepārsniedz četrus megavatus, esot ietverta Elektroenerģijas tirgus likuma pamata redakcijā. Tātad no minētās normas spēkā stāšanās brīža ražotāji, kas ražo elektroenerģiju koģenerācijas stacijās, kuru elektriskā jauda nepārsniedz četrus megavatus, bijuši tiesīgi pārdot tikai to saražoto elektroenerģiju, kas palikusi pāri pēc tās izlietošanas koģenerācijas vajadzībām.

Atbilstoši Elektroenerģijas tirgus likuma 28. panta otrajai daļai un 29. panta ceturtajai daļai likumdevējs esot uzdevis Ministru kabinetam noteikt atsevišķu pasākumu īstenošanas kārtību, tostarp obligātā iepirkuma un tā

uzraudzības kārtību. Ņemot vērā minēto, esot jāatzīst, ka elektroenerģijas obligātā iepirkuma uzraudzības kārtības noteikšana un pilnveidošana tieši izriet no likumdevēja dotā pilnvarojuma un Ministru kabinetam bija kompetence noteikt pašpatēriņa kontroles tiesisko regulējumu.

Noteikumu Nr. 214 un noteikumu Nr. 215 sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumos esot izklāstītas identificētās problēmas, tostarp norādīts, ka attiecīgā regulējuma leģitīmais mērķis ir nodrošināt efektīvu kontroli pār valsts atbalsta saņemšanu, kā arī nodrošināt tiesisko attiecību stabilitāti, ņemot vērā to, ka atsevišķos gadījumos komersanti izmantojuši pastāvošā normatīvā regulējuma robus. Tādējādi nolūkā nodrošināt valsts spēju reaģēt uz mainīgajiem dzīves apstākļiem un sasniegt Elektroenerģijas tirgus likuma mērķi – izveidot priekšnoteikumus efektīvi funkcionējoša elektroenerģijas tirgus darbībai –, Ministru kabinets esot pilnveidojis obligātā iepirkuma īstenošanas un uzraudzības procesu, lai nodrošinātu pirtās elektroenerģijas apjoma precīzu kontroli.

Ministru kabinets, ieviešot mehānismu uzraudzībai pār to, lai tiktu ievērota likumdevēja noteiktā prasība, ka ražotāji ir tiesīgi pārdot vienīgi to elektroenerģiju, kas palikusi pāri pēc elektroenerģijas izlietošanas elektrostacijas vai koģenerācijas stacijas vajadzībām, esot vērtējis ar attiecīgā uzraudzības mehānisma īstenošanu saistīto finanšu un laika resursu ieguldījumu, kas būtu attiecināms gan uz ražotājiem, gan uz sadales sistēmas operatoru. Ministru kabinets, izvērtējot visus apstākļus, kas saistīti ar šā uzraudzības mehānisma ieviešanu, un nosakot pārejas periodu tā ieviešanai, esot rīkojies atbilstoši labas pārvaldības principam un paredzējis procedūras īstenošanu saprātīgā laikā.

Izveidotais mehānisms neierobežojot iespējas pārliecināties par Elektroenerģijas tirgus likuma prasību ievērošanu vēsturiskajos periodos.

5.5. Elektroenerģijas galapatērētāju maksātās elektroenerģijas cenas veidošanās mehānisms esot noteikts Latvijā spēkā esošajos normatīvajos aktos, un šo cenu veidojot šādi elementi: elektroenerģijas vairumtirdzniecības cena, kas tiek noteikta, elektroenerģijas ražotājiem, tirgotājiem un lietotājiem savstarpēji vienojoties, izņemot Elektroenerģijas tirgus likumā paredzētos gadījumus; Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas regulētais tarifs par elektroenerģijas pārvades un sadales pakalpojumiem; šīs komisijas apstiprinātās obligātā iepirkuma komponentes. Turklāt elektroenerģijas cena ietverot pievienotās vērtības nodokli 21 procenta apmērā. Par pamatotu elektroenerģijas

cenu varot tikt uzskatīta tāda cena, kas veidota, ievērojot iepriekš minētos nosacījumus.

6. Pieaicinātā persona – Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija (turpmāk arī – regulators) – norāda, ka Ministru kabinets, izdodot apstrīdētās normas, ir rīkojies tam Elektroenerģijas tirgus likumā noteiktās kompetences robežās.

Elektroenerģijas tirgus likums paredzot Ministru kabineta kompetenci noteikt kritērijus, pēc kādiem kvalificē stacijas (ražotājus) atbalsta tiesību iegūšanai, elektroenerģijas cenas un maksas par uzstādīto elektrisko jaudu noteikšanas kārtību, kā arī obligātā iepirkuma uzraudzības kārtību.

Elektroenerģijas tirgus likumā lietotais jēdziens “pamatota cena” esot saprotams tādējādi, ka šī cena ir noteikta, proti, tā ir regulēta, to nosaka tirgus vai arī to nosaka likumdevējs vai izpildvara.

Pēc regulatora ieskata, noteikumi Nr. 221 un noteikumi Nr. 262 to pašreizējā redakcijā pieļauj iespēju elektroenerģijas ražotājiem, kas atbalstu saņēmuši pirms 2007. gada 1. jūlija, visā atbalsta periodā kopumā saņemt pārmērīgu atbalstu, kas vairs neatbilst Elektroenerģijas tirgus likuma 28., 28.¹, 29. un 30. panta mērķiem un var radīt nesamērīgu slogu elektroenerģijas lietotājiem.

Pārkompensācijas aprēķinā netiekot ņemts vērā atbalsts, ko virkne elektroenerģijas ražotāju saņēma, pamatojoties uz Enerģētikas likuma 40. pantu, kurš bija spēkā līdz Elektroenerģijas tirgus likuma spēkā stāšanās dienai un kura normas tika piemērotas vēl pēc Elektroenerģijas tirgus likuma spēkā stāšanās. Regulators uzskata, ka jāņem vērā viss attiecīgajai elektrostacijai sniegtais atbalsts, kas piešķirts, pamatojoties gan uz Elektroenerģijas tirgus likumu, gan Enerģētikas likumu, un jāvērtē elektrostacija visā tās darbības laikā.

Administratīvā apgabaltiesa 2018. gada 20. jūnija lēmumā citstarp konstatējusi, ka noteikumi Nr. 262 pārkompensācijas aprēķinā neietver atbalsta izmaksas, kas tika veiktas saskaņā ar vēsturiskajiem atbalsta noteikumiem. Tādējādi pārkompensācijas aprēķinā netiekot ņemts vērā nozīmīgs valsts atbalsta periods. Eiropas Komisija atzinumā, kuru tā sniegusi pēc administratīvās tiesas lūguma, citstarp esot secinājusi, ka, lai izvērtētu, vai laika posmā no 2006. gada līdz 2010. gadam piešķirtā valsts atbalsta palielinājums ir jauns atbalsts, vispirms būtu jāizslēdz iespēja, ka tas ir pastāvošs atbalsts. Jauna atbalsta pasākuma saderības novērtējums esot ekskluzīvā Eiropas Komisijas kompetencē.

Ekonomikas ministrijai kā iestādei, kas īsteno enerģētikas pārvaldi, esot tiesības ierosināt Ministru kabinetam noteikt tādu obligātā iepirkuma uzraudzības kārtību, kas nodrošinātu efektīvu elektrostacijas pašpatēriņa kontroli visā atbalsta periodā. Elektroenerģijas tirgus likuma 30. pantā noteiktais ierobežojums, kas ļauj obligātā iepirkuma ietvaros pārdot tikai saražotās elektroenerģijas atlikumu, kas palicis pāri pēc tās izlietošanas elektrostacijas vajadzībām, pastāvot neatkarīgi no noteikumiem, kurus izdevis Ministru kabinets, lai īstenotu minēto normu. Līdz ar to Ministru kabineta noteikumi nevarot ierobežot Elektroenerģijas tirgus likuma 30. panta prasību ievērošanas pārbaudi.

7. Pieaicinātā persona – Latvijas Atjaunojamās enerģijas federācija – atzīst, ka apstrīdētās normas ir uzskatāmas par atbilstošām Satversmei.

Likumdevējs Ministru kabinetam esot piešķīris plašu kompetenci elektroenerģijas obligātā iepirkuma tiesiskā regulējuma izstrādē. Tā ietverot tiesības pieņemt pārkompensācijas un pašpatēriņa kontroles tiesisko regulējumu.

Apstrīdētās normas, kas regulē pārkompensācijas aprēķinu, kopējā elektroenerģijas ražošanas un atbalsta sistēmā esot ieviestas citstarp ar mērķi novērst elektroenerģijas ražotāju pārkompensācijas risku; mazināt valsts budžeta līdzekļu izlietojumu; nodrošināt valsts atbalsta saskaņošanu ar Eiropas Komisiju. Šīs normas tieši vai netieši risinot jautājumus, kas saistīti ar šiem mērķiem.

Apstrīdētās normas, kas regulē pašpatēriņa kontroli, kopējā elektroenerģijas ražošanas un atbalsta sistēmā esot ieviestas ar mērķi nodrošināt efektīvāku kontroli pār elektroenerģijas ražošanu, mazinot elektroenerģijas ražotājiem nepamatoti izmaksātas kompensācijas risku.

Pārkompensācijas aprēķina formulā esot ievērots viss valsts atbalsts, kuru elektroenerģijas ražotājs ir saņēmis. Formulā esot ietverts rādītājs, kas aptverot līdz kalendāra gadam par komersanta koģenerācijas elektrostaciju piešķirto un faktiski saņemto publisko finansējumu, tajā skaitā maksājumus no valsts vai pašvaldības budžeta, kredītu procentu likmju subsidēšanu, kā arī cita veida finanšu palīdzību, kas tiek piešķirta vai sniegta no valsts, pašvaldības vai Eiropas Savienības budžeta līdzekļiem un ārvalstu finanšu palīdzības līdzekļiem.

Līdz ar to aprēķina formula ietverot ne vien aktuālo obligātā iepirkuma atbalstu, bet arī atbalstu, kuru elektroenerģijas ražotāji saņēmuši par elektrostaciju pirms elektroenerģijas obligātā iepirkuma atbalsta saņemšanas, tajā skaitā arī laika posmā līdz 2007. gada 1. jūlijam.

Apstrīdētās normas, kas regulē pašpatēriņa kontroli, neradot šķēršļus Elektroenerģijas tirgus likuma 30. panta prasību ievērošanas pārbaudei. Šīs normas nosakot datumu, ar kuru piemērojamas papildu prasības attiecībā uz pašpatēriņa kontroli. Tādējādi apstrīdētās normas paredzot elektroenerģijas ražotājiem noteiktu laika posmu, lai tie varētu sagatavoties jauno prasību izpildei. Līdz ar to tās neradot negatīvu ietekmi uz jau spēkā esošo tiesisko regulējumu. Ievērojot minēto, neesot rodams pamats apgalvojumam, ka apstrīdētās normas ierobežo iespēju pārbaudīt pašpatēriņu par vēsturiskiem periodiem.

Apstrīdētās normas nosakot zināmu laika posmu, kādā elektroenerģijas ražotāji var sagatavoties jauno prasību izpildei. Ražotājiem šis laiks esot nepieciešams, jo vairāki no tiem nevarot nodrošināt attiecīgo prasību izpildi uzreiz pēc grozījumu pieņemšanas. Turklāt šo prasību izpilde esot vērtējama kā sevišķi nozīmīga, jo to neizpildes gadījumā paredzēts ražotājiem atņemt elektroenerģijas obligātā iepirkuma tiesības. Ievērojot minēto, esot pozitīvi vērtējams regulējums, kas atliek prasību piemērošanu uz vēlāku brīdi. Šādā veidā netiekot nepamatoti aizskarta elektroenerģijas ražotāju tiesiskā paļāvība.

Elektroenerģijas tirgus likumā minētais jēdziens “pamatota cena” esot skaidrojams kā samērīga un ekonomiski pamatota cena. Šādas cenas aprēķina pamatā vajagot būt elektroenerģijas ražotāju izmaksām un noteiktai peļņas daļai. Turklāt cenai vajagot būt atbilstoši Elektroenerģijas tirgus likuma principiem, tostarp principam, ka jāveicina elektroenerģijas ražošana no atjaunojamiem energoresursiem. Līdz ar to šī cena varot ietvert arī izmaksas, kas rodas saistībā ar valsts atbalstu elektroenerģijas ražošanai.

Apstrīdētās normas nenonākot pretrunā ar likumdevēja mērķi nodrošināt, lai visiem enerģijas lietotājiem visefektīvākajā iespējamā veidā par pamatotām cenām tiktu droši un kvalitatīvi piegādāta elektroenerģija. Tās esot saistītas ar elektroenerģijas ražotājiem izmaksājamā atbalsta ierobežošanu un elektroenerģijas ražotāju tiesiskās paļāvības aizsardzību. Atzīstot šīs normas par prettiesiskām, tiktu panākts pretējs efekts, jo tiktu atcelts pārkompensācijas un pašpatēriņa kontroles regulējums. Savukārt līdz ar to paaugstinātos risks, ka enerģijas lietotājiem var tikt piegādāta elektroenerģija par paaugstinātu cenu.

8. Pieaicinātā persona – Reinis Āboltiņš – norāda, ka Saeima ir ilgstoši un nemainīgi demonstrējusi politisku apņēmību visupirms izveidot un pēc izveidošanas uzturēt enerģijas ražošanas atbalsta sistēmu, kas kopumā atbilst vispārpieņemtai un plaši izmantotai praksei, kuras mērķis ir dažādot enerģijas

avotus un resursus, vairāk izmantot vietējos resursus, samazināt importētu fosilo energoresursu izmantošanu enerģijas ražošanā, uzlabot valsts enerģētisko drošību. No primārajiem tiesību aktiem izrietošs kontroles funkciju sagatavošanas un īstenošanas pilnvarojums izpildvarai esot atbilstošs praksei, un tam neesot bijis nepieciešams īpašs Saeimas lēmums.

Tiesību normu pieņemšana vai grozījumu izdarīšana spēkā esošajos tiesību aktos atspoguļojot situāciju noteiktā laikā. Komersantiem neesot bijis iemesla neuzticēties likumiem un Ministru kabineta noteikumiem, kas regulē nozares darbību. Vēl salīdzinoši nesen enerģijas ražošanas atbalsta sistēmas nepieciešamība pēc būtības neesot apšaubīta. Turklāt tajā pašā laikā, kad atbalsta sistēma enerģijas ražošanai, kāda tā ir šodien, tika veidota Latvijā, līdzīgas atbalsta sistēmas veidojušas un ieviesušas arī citas Eiropas valstis. Dominējošais atbalsta veids bijis obligātais iepirkums. Katrai valstij, kas ieviesa atbalsta sistēmu, bijis savs pamatojums, kādēļ izraudzīta tieši tāda atbalsta sistēma.

Vērtējot atbalsta sistēmu ieviešanu un darbību, esot redzams, ka pirms aptuveni desmit un vairāk gadiem pieņemtie lēmumi ir devuši rezultātu. Notikusi kurināmā maiņa – ogles tiek aizstātas ar citām tehnoloģijām, dominē dabasgāze un vēja enerģija. Lai arī dabasgāzes patēriņš joprojām mazliet augot, proporcionāli arvien lielāka daļa elektroenerģijas tiekot saražota, izmantojot atjaunojamos energoresursus, galvenokārt vēja enerģiju. Notikušas milzīgas investīcijas vēja parkos gan uz sauszemes, gan atkrastē, vēja parki sākot konkurēt tirgū bez valsts atbalsta. Tehnoloģiju attīstība un ieviešana esot stimulējusi elektrotīklu attīstību gan infrastruktūras pieejamības, gan sistēmas vadības vieduma virzienā.

Enerģētikas likuma 3. panta 1. punktā noteiktais mērķis nodrošināt enerģijas lietotāju efektīvu, drošu un kvalitatīvu apgādi ar enerģiju pieprasītajā daudzumā un par pamatotām cenām, dažādojot izmantojamo energoresursu veidus, palielinot energoapgādes drošumu un ievērojot vides aizsardzības prasības, esot interpretējams plašāk nekā tikai vārdu “par pamatotām cenām” kontekstā. Šis punkts tiešā veidā pamatojot valsts īstenoto politiku – atbalstīt kļiedēto enerģijas ražošanu, izmantojot citstarp atjaunojamos energoresursus. Lai šādu politiku īstenotu, Saeima jau pirms 20 gadiem esot pieņēmusi pirmos lēmumus par atbalsta sistēmas izveidošanu. Šāda mērķa iekļaušana Enerģētikas likuma formulējumā esot likumsakarīga un atspoguļojot likumdevēja pastāvīgu ieinteresētību konkrēto mērķi sasniegt.

Enerģija esot jāsarāžo un to varot izdarīt, valstīm izvēloties un izmantojot dažādas tehnoloģijas, enerģijas resursus un risinājumus. Enerģijas kā preces specifika esot tā, ka gan elektroenerģija, gan siltumenerģija jāsarāžo tieši tad, kad tā nepieciešama, tieši nepieciešamajā apjomā un tur, kur tā nepieciešama. Savukārt enerģētikas sektora specifika esot tā, ka ieguldījumi tehnoloģijās, ražošanā, pārvadē un sadalē atmaksājas ilgākā laikā. Lai mazinātu nesakritību starp lielu ieguldījumu tūlītēju nepieciešamību un iespēju atpelnīt ieguldītos līdzekļus, tiek izmantoti enerģijas ražošanas atbalsta mehānismi.

No energosistēmas attīstības plānošanas un ieguldījumu plānošanas viedokļa esot ļoti svarīgi tas, lai ieviestie atbalsta mehānismi nodrošinātu skaidrus nosacījumus nozares dalībniekiem un lai izmaiņas, ja tādas ir nepieciešamas, tiktu noteiktas savlaicīgi, ievērojot tiesiskās paļāvības un samērīguma principus.

Pārmērīgs enerģijas ražošanas atbalsta tiesiskā regulējuma mainīgums radot neskaidru un grūti paredzamu vidi investīciju veikšanai enerģētikas sektorā, kavējot jaunu tehnoloģiju ieviešanu, ierobežojot enerģijas portfeļa dažādošanu un enerģētiskās drošības risku mazināšanu.

Pārkompensācijas tiesiskā regulējuma mērķis esot veikt tādus pasākumus, kas samazinātu apgrozījumu un peļņu komersantiem, kuriem, kā uzskata konkrēti lēmumu pieņēmēji, par enerģijas ražošanu atbalsta sistēmas ietvaros tiek maksāts “pārāk daudz” jeb tik daudz, ka tas, pēc šo personu ieskata, neatbilst Enerģētikas likumā lietotajam jēdzienam “pamatota cena”.

Tas, ka samazināsies obligātā iepirkuma komponente par atjaunojamiem energoresursiem, gan tagad, gan arī turpmāk tikai minimāli ietekmēsot maksu par elektrību. Daudz būtiskāka ietekme uz maksu par elektrību esot pavisam citām šo maksu veidojošajām sadaļām – pašai elektrības cenai, piegādes izmaksām un pievienotās vērtības nodoklim, kas veidojot lielāko daļu patērētāja rēķina par elektrību, kā arī – un tas esot ne mazāk svarīgi – paša patērētāja paradumiem saistībā ar elektroenerģijas patēriņu un attieksmei pret enerģijas efektīvu izmantošanu un brīva elektrības tirgus priekšrocību izmantošanu. Lietojot jēdzienu “pamatota cena”, likumdevējs esot domājis “maksu par elektrību”, bet tā neesot tas pats, kas “elektrības cena”. Abos minētajos likumos pat būtu bijis pareizāk lietot jēdzienu “pamatota maksa par elektroenerģiju”. Brīva elektroenerģijas tirgus apstākļos nebūtu loģiski ar likumu noteikt “pamatotu elektroenerģijas cenu”, jo tirgus dalībnieki, vērtējot pieprasījumu un piedāvājumu, nonākot pie elektroenerģijas tirgus cenas.

Līdz ar to jēdziens “pamatota cena” būtu jāattiecina uz visām tām maksu par elektrību veidojošajām daļām, kas šo maksu ietekmē visvairāk. Šādas daļas esot pārvades un sadales izmaksas, kā arī pievienotās vērtības nodoklis.

Savukārt jēdziens “pašpatēriņa kontrole” raksturojot atbalstu piešķirošās un/vai “pamatotas cenas” noteikšanā iesaistītās institūcijas vai institūciju nepieciešamību un pienākumu uzraudzīt gan atbalstu saņemošā ražotāja enerģijas ražošanas procesu un rezultātu, gan šā komersanta pienākumu noteiktā kārtībā sniegt atskaiti par enerģijas ražošanu. Šādu sistēmu varot dēvēt par uzraudzības sistēmu. Neesot šaubu par to, ka uzraudzības sistēma ir gan nepieciešama, gan arī ir jādarbina. Katram uzraudzības sistēmā iesaistītajam esot sava loma un pienākumi, kas jāveic gan tādēļ, lai pildītu normatīvo aktu prasības, gan tādēļ, lai situāciju uzraudzītu pēc būtības un ar pieejamo informāciju rīkotos tā, ka atbalsta sistēmas nepilnības tiek novērstas ar vismazākajiem zaudējumiem iesaistītajām pusēm, bet jo īpaši patērētājiem, kuriem ar likumu uzlikts slogs segt ar atbalsta sistēmas uzturēšanu saistītās izmaksas.

Politiskās gribas saturu veidojot personas, kurām ir noteikts viedoklis par atbalstu enerģijas ražošanai, izmantojot atjaunojamos energoresursus, un lielas jaudas koģenerācijas stacijās, izmantojot dabasgāzi. Ar atbalsta sistēmas nepieciešamību un saturu saistīto uzskatu maiņa esot iespējama un esot notikusi, taču tas nenozīmējot, ka jāizdara tādi tūlītēji un radikāli grozījumi regulējumā, kuri turpmāk liegtu veidot atbalsta sistēmu elektroenerģijas ražošanai.

Princips, ka enerģijas ražošana tiek atbalstīta, esot leģitīms, jo kalpojot konkrētam nolūkam. Par nolūka būtību likumdevējs jau esot lēmis vairākkārt. Dažas personas uzskatot, ka elektroenerģiju dārgu padara obligātā iepirkuma komponente. Šāds uzskats neesot pamatots.

Vērtējot likumdevēja gribu atbalsta sistēmas veidošanas pirmsākumos, esot konstatējams tas, ka likumdevējam bijis konkrēts mērķis – izveidot tādu atbalsta sistēmu, kuras īstenošanas rezultātā Latvijā būtu vairāk vietējās enerģijas un samazinātos importējamā kurināmā vai enerģijas apjoms. Šis mērķis bijis leģitīms, tas esot saistīts arī ar valsts drošību, un neesot iemesla uzskatīt, ka izmaksas par obligāto iepirkumu ir nepamatotas. Izmaksas esot bijušas pamatotas – skaidras un saprotamas, piemērotas konkrēta mērķa sasniegšanai. Likuma normu ievērošana neesot saistīta ar atbalsta mērķa leģitimitāti.

Savukārt princips, ka obligātā iepirkuma komponentē tiek ietverts maksājums par lielas jaudas koģenerāciju, neesot bijis pareizs. Iekļaut tajā arī maksājumu par uzstādīto jaudu lielas jaudas gāzes koģenerācijas stacijām esot

atbalsta sistēmai neraksturīgs risinājums un darbojies bez sasaistes ar atbalsta sistēmu tehnoloģiskajiem risinājumiem, kas vērsti tieši uz atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju izmantošanu enerģijas ražošanā.

Valsts esot daudzkārt mainījusi enerģētikas tiesisko regulējumu. Elektroenerģijas tirgus cenas dinamikas un obligātā iepirkuma komponentes apmēra mijiedarbības analīze rādot, ka elektroenerģijas tirgus cenas svārstībām ir potenciāli lielāka ietekme uz elektroenerģijas gala cenu nekā obligātā iepirkuma komponentei. Iespējams, ka lielais regulējuma mainīgums pats par sevi neizraisītu negatīvas sekas, taču tādā gadījumā, ja katrs nākamais lēmums ir mēģinājums labot iepriekšējo, neņemot vērā plašāku kontekstu, situācija ar katru jaunu lēmumu kļūstot aizvien sarežģītāka. Šāda pieeja radot nelabvēlīgu vidi turpmākām investīcijām.

Secinājumu daļa

9. Satversmes 64. pants noteic, ka likumdošanas tiesības pieder Saeimai, kā arī tautai Satversmē paredzētajā kārtībā un apmēros.

Vērtējot Saeimas un Ministru kabineta kompetenci likumdošanas laukā, Satversmes tiesa jau ir secinājusi: lai nodrošinātu efektīvāku valsts varas īstenošanu, pieļaujama atkāpe no prasības, ka likumdevējam visi jautājumi pilnībā jāizšķir un jāneregulē pašam. Šāda kārtība ne vien padara pašu likumdošanas procesu efektīvāku, bet arī ļauj ātri un adekvāti reaģēt uz normatīvā regulējuma grozījumu nepieciešamību (*sk. Satversmes tiesas 2005. gada 21. novembra sprieduma lietā Nr. 2005-03-0306 7. punktu*).

Ar Ministru kabineta noteikumu palīdzību tiesiskā iekārta var tikt pieskaņota mainīgiem vērtību priekšstatiem vai faktiem. Straujajā sociālo un tehnisko izmaiņu procesā Ministru kabineta noteikumi bieži vien ir vienīgais līdzeklis, ar kuru var elastīgi ieviest un papildināt likumdevēja izšķiršanos par pamatprincipiem. Tomēr jebkurā gadījumā, kad likumdevējs pilnvaro Ministru kabinetu izdot ārējos normatīvos aktus, attiecīgajam pilnvarojumam ir jāsiglabā varas atzaru savstarpējās kontroles un līdzsvara attiecības, kā arī jāatbilst citiem tiesiskas valsts principiem [*sk. Satversmes tiesas 1999. gada 1. oktobra sprieduma lietā Nr. 03-05 (99) secinājumu daļas 1. punktu*].

Likumdevējs, pilnvarojot Ministru kabinetu izstrādāt regulējumu, nedrīkst radīt risku, ka līdzsvars starp likumdevēju un izpildvaru varētu nosvērties uz izpildvaras pusi tiktāl, ka tiktu apdraudēts varas dalīšanas princips un līdz ar to arī

demokrātiskas valsts iekārtas būtība (sk. *Satversmes tiesas 2011. gada 11. janvāra sprieduma lietā Nr. 2010-40-03 10.2. punktu*). Tāpēc likumdevējam pašam ir jālemj par svarīgāko un nozīmīgāko sabiedriskās dzīves jautājumu reglamentāciju (sal. sk. *Satversmes tiesas 2009. gada 20. janvāra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2008-08-0306 16.1. punktu un 2010. gada 20. decembra sprieduma lietā Nr. 2010-44-01 11. punktu*).

Saeimas virsvadība gan nesniedzas tiktāl, ka Ministru kabinetam vairs nepaliktu autonoma kompetence. Parlamenta virsvadība vēl nenozīmē, ka valdība ir “pakļauta” parlamentam un uzskatāma vienīgi par tā izpildorgānu. Lai gan valdībai jāpakļaujas likumdevēja virsvadībai, tā ir patstāvīgs varas atzars. Tādējādi starp Saeimu un Ministru kabinetu principā nepastāv kompetences norobežojums pa atsevišķām politikas jomām (sal. sk. *Valsts prezidenta Konstitucionālo tiesību komisijas 2010. gada 18. janvāra viedokli “Par Saeimas apstiprinājuma nepieciešamību liela apjoma aizņēmumu saņemšanai”*. Pieejams: <https://www.vestnesis.lv/ta/id/203863>).

Ministru kabineta pilnvarošanas kārtība noteikta Ministru kabineta iekārtas likuma 31. pantā. Minētā panta pirmās daļas 1. punkts noteic, ka Ministru kabinets var izdot ārējos normatīvos aktus – noteikumus – tikai tad, ja likums Ministru kabinetu tam īpaši pilnvaro, turklāt pilnvarojumā jābūt norādītiem tā galvenajiem satura virzieniem. Tādējādi Ministru kabineta tiesības izdot ārējos normatīvos aktus sniedzas vien tiktāl, ciktāl šīs tiesības ir nodotas ar likumu (sk. *Satversmes tiesas 2017. gada 29. jūnija sprieduma lietā Nr. 2016-23-03 16. punktu*). Ministru kabinetam ir tiesības pieņemt tiesību aktus, tomēr tajos nedrīkst ietvert tādas normas, kas nav uzskatāmas par palīgīdzekļiem likuma normas īstenošanai (sk. *Satversmes tiesas 2001. gada 3. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2000-07-0409 secinājumu daļas 5. punktu*). Tāpēc Ministru kabineta noteikumi nedrīkst ietvert tādas tiesību normas, kas bez likumdevēja pilnvarojuma veidotu jaunas tiesiskās attiecības (sal. sk. *Satversmes tiesas 2007. gada 9. oktobra sprieduma lietā Nr. 2007-04-03 16. punktu*).

Tātad atbilstoši parlamenta virsvadības principam ir pieļaujams tas, ka Ministru kabinetam tiek piešķirtas pilnvaras likuma ieviešanai dzīvē nepieciešamo normu izstrādāšanai. Savukārt Saeimas pienākums ir pašai likumdošanas kārtībā izlemt visus svarīgākos valsts un sabiedrības dzīves jautājumus.

10. Ministru kabinets norāda, ka Saeima, pieņemot Elektroenerģijas tirgus likumu, kas stājās spēkā 2005. gada 8. jūnijā, ir izlēmusi ar valsts enerģētikas politiku un tās mērķiem saistītos jautājumus, tostarp noteikusi elektroenerģijas tirgus darbību, prasības elektroenerģijas tirgus dalībniekiem un par enerģētiku atbildīgās institūcijas elektroenerģijas tirgus uzraudzībā un regulēšanā.

Arī Saeima norāda, ka tā, likumā ietverot svarīgākos ar valsts enerģētikas politiku saistītos jautājumus, jau ir izdarījusi nepieciešamās politiskās izvēles un pieņēmusi konceptuālos lēmumus, tostarp attiecībā uz to, ka obligātā iepirkuma ietvaros pārdodama tikai pēc elektroenerģijas izlietošanas elektrostacijas vajadzībām pāri palikusī elektroenerģija. Tāpat Saeima norāda, ka valsts atbalsts pēc būtības tiek sniegts sabiedrības interesēs un nav domāts nepārtrauktai atbalsta saņēmēju ienākumu nodrošināšanai vai peļņas līmeņa paaugstināšanai, tāpēc grozījumiem obligātā iepirkuma īstenošanas kārtībā, ja tie nodrošina likumdevēja jau iepriekš pieņemto lēmumu izpildi, nav nepieciešama atsevišķa Saeimas politiska izšķiršanās.

Savukārt Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka būtiska sloga uzlikšana visai Latvijas sabiedrībai, vienlaikus pārmērīgi atbalstot šauras personu grupas intereses, neesot tāds jautājums, kas var tikt izlemts bez konceptuālas izšķiršanās un politiskas diskusijas.

Satversmes tiesa jau iepriekš atzinusi, ka likumdevējs ir izlēmis svarīgākos ar valsts enerģētikas politiku un tās mērķiem saistītos jautājumus, tostarp svarīgākos jautājumus attiecībā uz ražotāju tiesībām pārdot saražoto elektroenerģiju obligāti iepērkamā elektroenerģijas apjoma veidā (*sk. Satversmes tiesas 2015. gada 14. oktobra sprieduma lietā Nr. 2015-05-03 11.–11.2. punktu*).

Valsts savu enerģētikas politiku ir noteikusi Enerģētikas likumā. Šā likuma 3. pants paredz, ka likumdevēja mērķis ir nodrošināt enerģijas lietotāju efektīvu, drošu un kvalitatīvu apgādi ar enerģiju pieprasītajā daudzumā un par pamatotām cenām, dažādojot izmantojamo energoresursu veidus, palielinot energoapgādes drošumu un ievērojot vides aizsardzības prasības, kā arī veicināt vietējo, atjaunojamo un sekundāro energoresursu izmantošanu. Savukārt elektroenerģijas tirgus darbības un uzraudzības prasības konkretizētas Elektroenerģijas tirgus likumā. Tā 2. pantā noteikts, ka šā likuma mērķis ir izveidot priekšnoteikumus efektīvi funkcionējoša elektroenerģijas tirgus darbībai, nodrošināt, lai visiem enerģijas lietotājiem visefektīvākajā iespējamā veidā par pamatotām cenām tiktu droši un kvalitatīvi piegādāta elektroenerģija, veicināt elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunojamus energoresursus, kā arī

veicināt valsts enerģētisko neatkarību, nodrošinot dažādus elektroenerģijas ražošanai nepieciešamo energoresursu piegādātājus.

Valsts atbalsts elektroenerģijas ražošanai tiek īstenots, ievērojot prasības, kas noteiktas Eiropas Parlamenta un Padomes 2001. gada 27. septembra direktīvā 2001/77/EK par tādas elektroenerģijas izmantošanas veicināšanu iekšējā tirgū, kas saražota, izmantojot atjaunojamus enerģijas avotus; 2009. gada 23. aprīļa direktīvā 2009/28/EK par atjaunojamo energoresursu izmantošanas veicināšanu un ar ko groza un sekojoši atceļ direktīvas 2001/77/EK un 2003/30/EK; 2004. gada 11. februāra direktīvā 2004/8/EK par koģenerācijas, kas balstīta uz lietderīgā siltuma pieprasījumu, veicināšanu iekšējā enerģijas tirgū, un ar kuru groza direktīvu 92/42/EEK; 2012. gada 25. oktobra direktīvā 2012/27/ES par energoefektivitāti, ar ko groza direktīvas 2009/125/EK un 2010/30/ES un atceļ direktīvas 2004/8/EK un 2006/32/EK. Minētās direktīvas paredz, ka dalībvalstis īsteno valsts atbalsta mehānismus, lai veicinātu elektroenerģijas ražošanu koģenerācijā un no atjaunojamiem energoresursiem.

No 2005. gada līdz 2016. gada vidum Elektroenerģijas tirgus likuma 29. panta otrajā daļā bija izvirzīts tāds mērķis, ka noteikta daļa no visu Latvijas elektroenerģijas galalietotāju kopējā patēriņa obligāti sedzama ar elektroenerģiju, kas saražota, izmantojot atjaunojamus energoresursus. Saeima noteica, ka līdz 2010. gada 31. decembrim no atjaunojamiem energoresursiem saražotās elektroenerģijas procentuālajam īpatsvaram attiecībā pret kopējo elektroenerģijas patēriņu jāsasniedz ne mazāk kā 49,3 procenti. Tāpat tika noteikts, ka visiem Latvijas elektroenerģijas galalietotājiem jāsedz vai jākompensē elektroenerģijas publiskā tirgotāja izmaksas, iegādājoties šādu elektroenerģiju.

Šo mērķu īstenošanai Elektroenerģijas tirgus likuma 28.–30. pantā likumdevējs noteica atbalsta pasākumus, proti, tiesības pārdot koģenerācijas procesā vai no atjaunojamiem energoresursiem saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros. Satversmes tiesa secina, ka valsts atbalsts elektroenerģijas ražošanai koģenerācijas stacijās atbilst likumdevēja izvirzītajam mērķim nodrošināt dažādus elektroenerģijas ražošanai nepieciešamo energoresursu piegādātājus un veicināt valsts enerģētisko neatkarību, bet no atjaunojamiem energoresursiem saražotās elektroenerģijas obligātais iepirkums ir vērsts tieši uz šādas elektroenerģijas ražošanas veicināšanu.

11. Atbilstoši Elektroenerģijas tirgus likuma 33. panta otrajai daļai publiskajam tirgotājam jeb elektroenerģijas tirgotājam, kuram šajā likumā un

citos normatīvajos aktos ir noteikti īpaši pienākumi un prasības publiskā tirgotāja pienākumu izpildes nodrošināšanai, ir šādi pienākumi:

1) iepirkt koģenerācijas stacijās saražoto elektroenerģiju šā likuma 28. pantā noteiktajā kārtībā;

2) iepirkt elektroenerģiju, kas saražota, izmantojot atjaunojamos energoresursus, šā likuma 29. un 30. pantā noteiktajā kārtībā;

3) maksāt garantēto maksu par uzstādīto elektrisko jaudu šā likuma 28.¹ un 29.¹ pantā noteiktajā kārtībā.

Elektroenerģijas tirgus likuma 28. panta trešajā daļā noteikts: ja ražotājs vēlas izmantot saražotās elektroenerģijas obligātā iepirkuma tiesības un tā koģenerācijas stacija atbilst Ministru kabineta noteiktajiem kritērijiem, visu saražotās elektroenerģijas atlikumu, kas palicis pēc elektroenerģijas izlietošanas koģenerācijas stacijas vajadzībām, iepērk publiskais tirgotājs par šā panta otrajā daļā paredzētajā kārtībā noteikto cenu. Savukārt šā paša panta piektajā daļā noteikts, ka publiskais tirgotājs atsevišķi uzskaita šā panta trešajā daļā noteiktajā kārtībā iepirktais elektroenerģijas apjomu un izmaksas un ka šā iepirkuma izmaksas sedz visi Latvijas elektroenerģijas galalietotāji proporcionāli savam elektroenerģijas patēriņam, kompensējot publiskajam tirgotājam iepirkuma izdevumus.

Minētā likuma 28. panta otrajā daļā Ministru kabinets pilnvarots noteikt:

1) kritērijus, pēc kādiem koģenerācijas stacijas tiek kvalificētas saražotās elektroenerģijas obligātā iepirkuma tiesību iegūšanai;

2) obligātā iepirkuma un tā uzraudzības kārtību;

3) elektroenerģijas cenas noteikšanas kārtību atkarībā no koģenerācijas stacijas elektriskās jaudas un izmantojamā kurināmā;

4) obligātā iepirkuma izmaksu segšanas kārtību;

5) kārtību, kādā var atteikties no tiesībām pārdot saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros.

Elektroenerģijas tirgus likuma 28.¹ panta trešajā daļā noteikts: ja ražotājs vēlas izmantot tiesības saņemt garantēto maksu par koģenerācijas stacijā uzstādīto elektrisko jaudu un tā koģenerācijas stacija atbilst Ministru kabineta noteiktajiem kritērijiem, garantēto maksu par koģenerācijas stacijā uzstādīto elektrisko jaudu maksā publiskais tirgotājs šā panta otrajā daļā paredzētajā kārtībā. Savukārt šā panta ceturtajā daļā noteikts, ka publiskais tirgotājs atsevišķi uzskaita šā panta trešajā daļā noteiktajā kārtībā veiktos maksājumus un ka izmaksas, ko veido maksājumi par uzstādīto elektrisko jaudu, sedz visi Latvijas

elektroenerģijas galalietotāji un tās tiek sadalītas pa sprieguma un patēriņa līmeņa grupām proporcionāli ieņēmumu fiksētajai daļai no sistēmas pakalpojumiem, kompensējot publiskajam tirgotājam iepirkuma izdevumus.

Minētā likuma 28.¹ panta otrajā daļā Ministru kabinets pilnvarots noteikt:

1) kritērijus, pēc kādiem koģenerācijas stacijas tiek kvalificētas tiesību iegūšanai saņemt garantēto maksu par koģenerācijas stacijā uzstādīto elektrisko jaudu;

2) kārtību, kādā nosakāma maksa par uzstādīto elektrisko jaudu atkarībā no ražošanas tehnoloģijas un izmantojamā kurināmā, koģenerācijas stacijas uzstādītās elektriskās jaudas, un kārtību, kādā šī maksa veicama;

3) kārtību, kādā var atteikties no tiesībām saņemt garantētu maksu par koģenerācijas stacijā uzstādīto elektrisko jaudu.

Savukārt Elektroenerģijas tirgus likuma 29. panta ceturtnā daļa paredz, ka Ministru kabinets ir pilnvarots noteikt:

1) nosacījumus elektroenerģijas ražošanai, izmantojot atjaunojamos energoresursus;

2) kritērijus ražotāju kvalifikācijai saražotās elektroenerģijas obligātā iepirkuma tiesību saņemšanai un kārtību, kādā var atteikties no tām;

3) elektroenerģijas cenas noteikšanas kārtību atkarībā no atjaunojamo energoresursu veida;

4) obligātā iepirkuma apjoma noteikšanas, īstenošanas un uzraudzības kārtību, obligātā iepirkuma apjoma izmaksu segšanas kārtību;

5) pasākumus, lai veicinātu elektroenerģijas ražošanu no biomasas.

Elektroenerģijas tirgus likuma 30. panta 1.¹ daļa paredz: ja ražotājs vēlas izmantot elektroenerģijas obligātā iepirkuma tiesības un tā elektrostacija atbilst Ministru kabineta noteiktajiem kritērijiem, visu saražotās elektroenerģijas atlikumu, kas palicis pēc tās izlietošanas elektrostacijas vajadzībām, iepērk publiskais tirgotājs par šā likuma 29. panta ceturtnajā daļā paredzētajā kārtībā noteikto cenu. Savukārt šā likuma 30. panta trešā daļa noteic, ka publiskais tirgotājs atsevišķi uzskaita šā likuma 29. pantā un šā panta 1.¹ un otrajā daļā noteiktajā kārtībā iepirktās elektroenerģijas apjomu un izmaksas un ka šā iepirkuma izmaksas sedz visi Latvijas elektroenerģijas galalietotāji proporcionāli savam elektroenerģijas patēriņam, kompensējot publiskajam tirgotājam iepirkuma izdevumus.

Satversmes tiesa secina, ka Saeima Elektroenerģijas tirgus likumā ir paredzējusi elektroenerģijas ražotājiem tiesības pārdot un attiecīgi publiskajam

tirgotājam pienākumu iepirkt obligātā iepirkuma ietvaros no atjaunojamiem energoresursiem un koģenerācijā saražotās elektroenerģijas atlikumu, kas palicis pāri pēc elektroenerģijas izlietošanas elektrostacijas vajadzībām, proti, noteikusi pašpatēriņa principu. Turklāt Saeima šajā likumā noteikusi, ka garantētās maksas un obligātā iepirkuma rezultātā radušās izmaksas par pamatotu cenu jāsedz visiem elektroenerģijas galalietotājiem. Savukārt šo prasību īstenošanas kārtības noteikšanai likumdevējs ir pilnvarojis Ministru kabinetu.

Līdz ar to likumdevējs ir noteicis pašpatēriņa principu un prasību piegādāt elektroenerģiju tās galalietotājiem par pamatotu cenu, bet Ministru kabinetu pilnvarojis noteikt šo prasību īstenošanas kārtību.

12. Izdodot noteikumus, Ministru kabinetam ir jāievēro ar likumu noteiktā pilnvarojuma robežas.

Satversmes tiesa jau ir norādījusi, ka ar pilnvarojuma mērķi saprot to, ko likumdevējs centies panākt, piešķirot Ministru kabinetam tiesības noregulēt attiecīgo jautājumu (*sk. Satversmes tiesas 2007. gada 9. oktobra sprieduma lietā Nr. 2007-04-03 19. punktu*). Ar likumdevēja doto pilnvarojumu izpildvarai jāsaprot ne tikai viena konkrēta, lakoniska tiesību norma, bet paša likuma būtība un mērķi (*sk. Satversmes tiesas 2011. gada 11. janvāra sprieduma lietā Nr. 2010-40-03 10.4. punktu*). Turklāt likumdevēja dotais pilnvarojums nozīmē, ka izpildvarai, to īstenojot, jārīkojas tiesību sistēmas ietvaros.

Ministru kabinets ir pilnvarots noteikt “obligātā iepirkuma un tā uzraudzības kārtību”, kā arī “elektroenerģijas cenas noteikšanas kārtību”. Satversmes tiesa jau atzinusi, ka Elektroenerģijas tirgus likumā iekļautajā pilnvarojumā lietotais jēdziens “kārtība” norāda uz to, ka Ministru kabinetam ir tiesības noteikumos regulēt attiecīgā jautājuma procesuālo raksturu, proti, izstrādāt noteiktu procedūru – norises īstenošanas veidu vai darbības organizāciju. Savukārt pilnvarojumā lietotie jēdzieni “nosacījumi elektroenerģijas ražošanai” un “kritēriji ražotāju kvalifikācijai” norāda uz to, ka Ministru kabinetam dotais pilnvarojums ir plašāks un aptver ne tikai tiesības noteikumos regulēt obligātā iepirkuma īstenošanas procesuālo raksturu (*sal. sk. Satversmes tiesas 2015. gada 14. oktobra sprieduma lietā Nr. 2015-05-03 13.2. punktu*).

Satversmes tiesa secina, ka Ministru kabinets ir pilnvarots noteikt elektroenerģijas obligātā iepirkuma kārtību, kas aptver elektroenerģijas obligātā

iepirkuma procedūras īstenošanu, obligātā iepirkuma uzraudzību un elektroenerģijas cenas noteikšanu.

Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka Ministru kabinets, pieņemot apstrīdētās normas, kas regulē pārkompensācijas aprēķinu, nav bijis pilnvarots noteikt jebkādas citas cenas, tostarp to veidošanas un korekcijas principus, kā vienīgi pamatotas cenas. Ministru kabinetam neesot bijis arī pilnvarojuma pieņemt apstrīdētās normas, kas regulē pašpatēriņa kontroli, jo tas neesot bijis pilnvarots paredzēt Elektroenerģijas tirgus likumā noteiktajam pretēju regulējumu, proti, atcelt, nepiemērot, atlikt pašpatēriņa principa piemērošanu vai radīt šķēršļus tā ievērošanas pārbaudei attiecībā uz pagātnes periodiem.

Ministru kabinets norāda, ka elektroenerģijas obligātā iepirkuma īstenošanas un uzraudzības kārtības noteikšana un pilnveidošana tieši izriet no likumdevēja noteiktā pilnvarojuma un Ministru kabinets, pieņemot apstrīdētās normas, ir rīkojies pilnvarojuma robežās. Elektroenerģijas tirgus likuma mērķis esot nodrošināt to, lai visiem enerģijas lietotājiem, ievērojot normatīvo aktu prasības, visefektīvākajā iespējamā veidā par pamatotām cenām tiktu droši un kvalitatīvi piegādāta elektroenerģija. Ministru kabineta ieviestais pašpatēriņa kontroles mehānisms esot pieņemts, ievērojot pilnvarojošā likuma mērķi, lai nodrošinātu to, ka ražotāji ievēro likumdevēja noteiktās prasības. Ja ražotāji neievēro normatīvo aktu prasības pašpatēriņa jautājumos, tas tiešā veidā ietekmējot elektroenerģijas cenu, kas jāmaksā elektroenerģijas lietotājiem. Arī paredzot nosacījumus pārkompensācijas izvērtēšanai un novēršanai, Ministru kabinets esot nevis ieviesis jaunas politiskās iniciatīvas, bet atbilstoši tiesisko un faktisko apstākļu izmaiņām saskaņā ar likumdevēja izvirzīto mērķi paredzējis izmaiņas obligātā iepirkuma īstenošanas kārtībā un elektroenerģijas cenas noteikšanas kārtībā.

Savukārt Saeima norāda, ka Ministru kabinetam ir ne tikai tiesības, bet arī pienākums noteikt efektīvu obligātā iepirkuma uzraudzības kārtību. Tas nozīmējot arī kārtību, kādā efektīvi tiek uzraudzīts tas, lai obligātā iepirkuma ietvaros tiktu pārdota tikai tā saražotās elektroenerģijas daļa, kura atlikusi pēc elektroenerģijas izlietošanas elektrostacijas vajadzībām. Ministru kabinetam, izstrādājot detalizētus obligātā iepirkuma īstenošanas un uzraudzības noteikumus, esot jānodrošina tas, lai valsts atbalsts tiktu sniegts atbilstoši tā mērķiem un nebūtu nepamatoti augsts.

Lai noskaidrotu, vai Ministru kabinets, pieņemot apstrīdētās normas, ir ievērojis likumdevēja noteiktā pilnvarojuma robežas, Satversmes tiesa

noskaidros apstrīdēto normu saturu un mērķi un pēc tam izvērtēs, vai Ministru kabinets, šīs normas pieņemot, ir rīkojies atbilstoši likumdevēja gribai. Tiesa visupirms izvērtēs apstrīdētās normas, kas regulē pašpatēriņa kontroli, un pēc tam – apstrīdētās normas, kas regulē pārkompensācijas aprēķinu.

13. Valstij ir pienākums kontrolēt valsts atbalsta izmantošanu. Tas nozīmē, ka valstij ir jākontrolē arī pašpatēriņa principa ievērošana.

Satversmes tiesa konstatē: kopš likumdevējs Elektroenerģijas tirgus likumā ir paredzējis valsts atbalsta sistēmu elektroenerģijas ražošanai, tās uzraudzības kārtība ir pastāvīgi pilnveidota. Tostarp noteikumos Nr. 221 un noteikumos Nr. 262 tika paredzēts, ka elektroenerģijas ražotājs iesniedz ikgadēju pārskatu, ar kura palīdzību Ekonomikas ministrija var kontrolēt, vai tiek ievērots pašpatēriņa princips (*sk. noteikumu Nr. 221 40. punktu un noteikumu Nr. 262 60. punktu*).

Minētajos noteikumos paredzēts, ka no 2013. gada augusta Ekonomikas ministrija ir tiesīga izveidot kontroles grupu, kas pēc nepieciešamības pārbauda elektrostaciju atbilstību tām noteiktajiem kritērijiem un komersanta sniegtās informācijas patiesumu. Apsekojuma ietvaros kontroles grupa pieprasa no komersanta uzraudzības īstenošanai nepieciešamo informāciju (*sk. noteikumu Nr. 221 45.¹ punktu un noteikumu Nr. 262 60.⁴ punktu*).

Ja ministrija šo pārbaūžu laikā konstatē neatbilstības normatīvo aktu prasībām, tā komersantam izsaka brīdinājumu un gadījumā, ja tas konstatētās neatbilstības nenovērš, pārtrauc tiesības pārdot elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros (*sk. noteikumu Nr. 221 45.²–47. punktu un noteikumu Nr. 262 60.⁵–62.² punktu, kā arī noteikumu Nr. 262 60.⁵–63. punktu redakcijā, kas bija spēkā no 2013. gada 21. augusta līdz 2018. gada 26. aprīlim*).

Satversmes tiesa atzinusi, ka valsts pārvaldes rīcībai jābūt tādai, lai tā savas funkcijas īstenotu pēc iespējas efektīvāk (*sk. Satversmes tiesas 2008. gada 17. janvāra sprieduma lietā Nr. 2007-11-03 23.2. punktu*). Tādēļ iepriekš minētajās tiesību normās noteiktās tiesības bija jāīsteno tādējādi, lai nodrošinātu efektīvu kontroli pār pašpatēriņa principa ievērošanu.

Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka Elektroenerģijas tirgus likumā ietvertu prasību īstenot pašpatēriņa principu bija iespējams neievērot, izveidojot tādu pieslēguma shēmu, atbilstoši kurai pašpatēriņš tiek segts, izmantojot citu komersantu saražoto elektroenerģiju. Tādējādi konkrētiem elektroenerģijas ražotājiem bijusi iespēja pārdot obligātā iepirkuma ietvaros visu savu (un ne tikai

savu) saražoto elektroenerģiju, nevis tikai normatīvajos aktos noteikto saražotās elektroenerģijas atlikumu, kas palicis pēc elektrostacijas pašpatēriņa segšanas, un tādējādi gūt nelikumīgus ienākumus.

Ekonomikas ministrija konstatējusi, ka ir bijuši gadījumi, kad tiesības pārdot elektroenerģiju obligātā iepirkuma kārtībā ir izmantotas pretēji pašpatēriņa principam, un tāpēc atzinusi par nepieciešamu ieviest papildu kontroles mehānismus, kas dotu iespēju pārliecināties par sabiedrības un valsts budžeta līdzekļu lietderīgu izmantošanu un potenciāli novērst nākotnes problēmas, tai skaitā komersantu negodprātīgu rīcību elektroenerģijas obligātā iepirkuma īstenošanā (*sk. noteikumu Nr. 214 un noteikumu Nr. 215 anotācijas un ekonomikas ministra 2017. gada 30. oktobra ziņojumu "Par izvērtējuma rezultātiem, plānoto rīcību un nepieciešamajām izmaiņām normatīvajos aktos, saistībā ar masu medijos izskanējušajām bažām, ka vairāki uzņēmumi varētu būt krāpušies ar atļaujām elektroenerģijas ražošanai obligātajā iepirkumā"*).
Pieejams: https://em.gov.lv/files/attachments/OIK_Zinojums_31.10.pdf.

Tādējādi jau pirms jauno prasību ieviešanas pastāvēja mehānisms, ar kuru bija iespējams kontrolēt pašpatēriņa principa ievērošanu, bet ar to nebija izdevies novērst visus gadījumus, kad tiesības pārdot elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros tika izmantotas negodprātīgi.

Ņemot vērā minēto, ar noteikumiem Nr. 214 un noteikumiem Nr. 215 tika ieviests papildu kontroles mehānisms, lai novērstu gadījumus, kad tiesības pārdot elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros tiek izmantotas pretēji likumā noteiktajai prasībai ievērot pašpatēriņa principu.

13.1. Ar noteikumiem Nr. 214 attiecībā uz elektroenerģijas ražošanu koģenerācijas stacijās tika paredzēts papildināt noteikumus Nr. 221 ar 28.² punktu un 29.4. apakšpunktu. Šīs normas paredz, ka elektroenerģijas ražotājiem, kuri vēlas pārdot elektroenerģiju obligātā elektroenerģijas iepirkuma ietvaros, jāiesniedz sistēmas operatoram, publiskajam tirgotājam un ministrijai elektrostacijas principiālā elektriskā pieslēguma shēma, pamatojoties uz kuru paredzēts aprēķināt saražotās elektroenerģijas daudzumu, kas palicis pāri pēc elektroenerģijas izlietošanas elektrostacijas darbības nodrošināšanai. Vienlaikus ar apstrīdētajām normām – noteikumu Nr. 221 91. un 92. punktu – ir noteikts pārejas periods šā jaunā regulējuma ieviešanai. Proti, prasību iesniegt principiālo pieslēguma shēmu paredzēts piemērot no 2019. gada 1. jūnija un pēc elektrostacijas nodrošināšanas pāri palikušo elektroenerģijas daudzumu,

pamatojoties uz principiālo pieslēguma shēmu, paredzēts aprēķināt no 2019. gada 1. jūlija.

Apstrīdētās normas – noteikumu Nr. 221 98. un 99. punkts – savukārt paredz, ka komersanti, kuri līdz 2019. gada 1. jūnijam ir uzsākuši koģenerācijas elektrostacijā koģenerācijā saražotās elektroenerģijas pārdošanu obligātā iepirkuma ietvaros, līdz 2019. gada 1. jūnijam iesniedz sistēmas operatoram, tirgotājam un ministrijai principiālo elektriskā pieslēguma shēmu. Ja šo noteikumu 98. punktā minētie komersanti līdz 2019. gada 1. jūnijam nav iesnieguši sistēmas operatoram, tirgotājam un ministrijai principiālo elektriskā pieslēguma shēmu, tirgotājs ar 2019. gada 1. jūliju pārtrauc koģenerācijā saražotās elektroenerģijas iepirkumu obligātā iepirkuma ietvaros. Publiskais tirgotājs atsāk koģenerācijā saražotās elektroenerģijas iepirkumu obligātā iepirkuma ietvaros ar nākamā pilnā kalendāra mēneša pirmo datumu pēc principiālās elektriskā pieslēguma shēmas iesniegšanas sistēmas operatoram, tirgotājam un ministrijai.

Tādējādi ar grozījumiem noteikumos Nr. 221 paredzēts arī tas, ka publiskais tirgotājs pārtrauc saražotās elektroenerģijas iepirkumu obligātā iepirkuma ietvaros, ja komersants tam noteiktajā termiņā nav iesniedzis principiālo elektriskā pieslēguma shēmu, bet šādas kārtības piemērošanai noteikts pārejas periods.

13.2. Ar noteikumiem Nr. 215 attiecībā uz elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunojamos energoresursus, paredzēts papildināt noteikumus Nr. 262 ar 56.¹ un 56.³ punktu. Šīs normas paredz, ka elektroenerģijas ražotājiem, kuri vēlas pārdot elektroenerģiju obligātā elektroenerģijas iepirkuma ietvaros, jāiesniedz sistēmas operatoram, publiskajam tirgotājam un ministrijai elektrostacijas principiālā pieslēguma shēma, pamatojoties uz kuru paredzēts aprēķināt saražotās elektroenerģijas daudzumu, kas palicis pāri pēc elektroenerģijas izlietošanas elektrostacijas darbības nodrošināšanai. Vienlaikus ar apstrīdētajām normām – noteikumu Nr. 262 106. un 107. punktu – ir noteikts pārejas periods šā jaunā regulējuma ieviešanai. Proti, prasību iesniegt principiālo pieslēguma shēmu paredzēts piemērot tikai no 2019. gada 1. jūnija un pēc elektrostacijas nodrošināšanas pāri palikušo elektroenerģijas daudzumu, pamatojoties uz principiālo pieslēguma shēmu, paredzēts aprēķināt no 2019. gada 1. jūlija.

Tāpat ar noteikumiem Nr. 215 paredzēts papildināt noteikumus Nr. 262 arī ar apstrīdētajām normām – 113. un 114. punktu. Apstrīdētā norma – noteikumu Nr. 262 113. punkts – noteic, ka komersanti, kuri līdz 2019. gada 1. jūnijam ir uzsākuši no atjaunojamiem energoresursiem saražotās elektroenerģijas pārdošanu obligātā iepirkuma ietvaros, līdz 2019. gada 1. jūnijam iesniedz sistēmas operatoram, publiskajam tirgotājam un ministrijai principiālo pieslēguma shēmu. Savukārt apstrīdētā norma – noteikumu Nr. 262 114. punkts – paredz: ja šo noteikumu 113. punktā minētie komersanti līdz 2019. gada 1. jūnijam nav iesnieguši sistēmas operatoram, publiskajam tirgotājam un ministrijai principiālo pieslēguma shēmu, publiskais tirgotājs ar 2019. gada 1. jūliju pārtrauc no atjaunojamiem energoresursiem saražotās elektroenerģijas iepirkumu obligātā iepirkuma ietvaros. Publiskais tirgotājs atsāk saražotās elektroenerģijas iepirkumu obligātā iepirkuma ietvaros ar nākamā pilnā kalendāra mēneša pirmo datumu pēc principiālās pieslēguma shēmas iesniegšanas sistēmas operatoram, publiskajam tirgotājam un ministrijai.

Tādējādi ar grozījumiem noteikumos Nr. 262 ir paredzēts arī tas, ka publiskais tirgotājs pārtrauc saražotās elektroenerģijas iepirkumu obligātā iepirkuma ietvaros, ja komersants tam noteiktajā termiņā neiesniedz principiālo pieslēguma shēmu, bet šādas kārtības piemērošanai noteikts pārejas periods.

Satversmes tiesa secina, ka apstrīdētās normas, kas regulē pašpatēriņa kontroli, attiecas uz papildu kontroles mehānismu, kas pēc būtības ir vienāds neatkarīgi no tā, vai elektroenerģija tiek ražota koģenerācijā vai no atjaunojamiem energoresursiem. Līdz ar to Satversmes tiesa vienlaikus izvērtēs visu apstrīdēto normu, kas regulē pašpatēriņa kontroli, proti, gan attiecīgo noteikumu Nr. 221 normu, gan attiecīgo noteikumu Nr. 262 normu, atbilstību Satversmes 64. pantam.

13.3. Pieaicinātā persona R. Āboltiņš norāda, ka pašpatēriņa princips raksturo gan atbalstu piešķirošās institūcijas pienākumu uzraudzīt atbalstu saņemošā ražotāja enerģijas ražošanas procesu un tā rezultātu, gan atbalstu saņemošā komersanta pienākumu noteiktā kārtībā sniegt atskaiti par enerģijas ražošanu. Neesot šaubu par to, ka šādai uzraudzības sistēmai ir jābūt un jādarbojas. Katram tajā iesaistītajam esot savi pienākumi, kas jāveic gan tāpēc, lai pildītu normatīvo aktu prasības, gan arī tāpēc, lai situāciju uzraudzītu pēc būtības un ar pieejamo informāciju rīkotos tā, ka atbalsta sistēmas nepilnības tiek novērstas ar vismazākajiem zaudējumiem iesaistītajām pusēm, bet jo īpaši

patērētājiem, kuriem ar likumu uzlikts slogs segt ar atbalsta sistēmas uzturēšanu saistītās izmaksas.

Ministru kabinets norāda, ka noteikumi Nr. 214 un noteikumi Nr. 215 pieņemti, lai nodrošinātu valsts spēju reaģēt uz mainīgajiem dzīves apstākļiem un vienlaikus sasniegtu Elektroenerģijas tirgus likuma mērķus. Obligātā iepirkuma īstenošanas un uzraudzības process esot pilnveidots tādēļ, lai valsts spētu pārbaudīt, vai ražotāji ievēro likuma prasību, ka obligātā iepirkuma ietvaros tiek pārdots tikai pāri palikušais elektroenerģijas apjoms.

Arī noteikumu Nr. 214 un noteikumu Nr. 215 anotācijās norādīts, ka jaunā regulējuma mērķis ir veicināt valsts atbalsta efektīvāku izlietojumu, jo šā atbalsta izmaksas sedz visi elektroenerģijas galapatērētāji, kā arī nodrošināt attiecīgo izmaksu prognozējamību. Šo mērķi iespējams sasniegt, ieviešot papildu mehānismu elektrostaciju kontrolei un darbības nosacījumus atbalsta saņemšanai. Komersanti obligātā iepirkuma ietvaros saņemot valsts atbalstu, kura izmaksas sedz visi elektroenerģijas galapatērētāji un kurš ietekmē tautsaimniecības konkurētspēju, tāpēc, lai nodrošinātu maksimāli efektīvu valsts atbalsta piešķiršanu, bijis nepieciešams veikt grozījumus.

Lietas dalībnieki un pieaicinātās personas ir vienprātis, ka papildu prasības pašpatēriņa principa īstenošanas kontrolei ir pamatotas, jo tās nodrošinās vēl efektīvāku uzraudzību pār to, vai obligātā iepirkuma ietvaros tiek iepirkts tikai saražotās elektroenerģijas pārpalikums pēc elektroenerģijas izlietošanas elektrostacijas darbības vajadzībām.

Taču starp lietas dalībniekiem nav vienprātības par to, vai šādām papildu prasībām ir pamatoti noteikts atliekošs pārejas periods. Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka apstrīdētās normas, kas regulē pašpatēriņa kontroli, neatbilst Satversmes 64. pantam, jo atliek tādu likuma prasību izpildi, kuras vērstas uz efektīvas pašpatēriņa kontroles nodrošināšanu. Savukārt Ministru kabinets skaidro, ka tas, nosakot pārejas periodu attiecībā uz normām, ar kurām tiks ieviests pašpatēriņa principa ievērošanas kontroles papildu mehānisms, esot rīkojies atbilstoši labas pārvaldības principam un paredzējis jauno procedūru ieviest saprātīgā laikā.

Līdz ar to Satversmes tiesa secina, ka apstrīdēto normu, kas regulē pašpatēriņa kontroli, atbilstība Satversmes 64. pantam tiek apšaubīta tādēļ, ka tās paredz pārejas periodu papildu kontroles mehānisma ieviešanai.

Tāpēc Satversmes tiesa izvērtēs, vai ar apstrīdētajām normām pamatoti noteikts pārejas periods tādas kārtības ieviešanai, saskaņā ar kuru

elektroenerģijas ražotājiem, kuri vēlas pārdot elektroenerģiju obligātā elektroenerģijas iepirkuma ietvaros, jāiesniedz sistēmas operatoram, publiskajam tirgotājam un ministrijai elektrostacijas principiālā elektriskā pieslēguma shēma un publiskajam tirgotājam jāpārtrauc obligātais iepirkums, ja komersants tam noteiktajā termiņā šo shēmu nav iesniedzis.

14. Pārejas periods ir laika posms, kas nepieciešams personai, lai tā mainītu savu rīcību, pakārtotu savu uzvedības modeli jaunām prasībām (*sal. sk. Satversmes tiesas 2009. gada 26. novembra sprieduma lietā Nr. 2009-08-01 25. punktu*). Tas, cik ilgam jābūt pārejas periodam, ir atkarīgs no konkrētās regulējamās situācijas apstākļiem, citstarp no regulējuma nepieciešamības un rīcības neatliekamības. Pārejas perioda noteikšanā likumdevējam ir plaša rīcības brīvība, līdzsvarojot privātpersonu un publiskās intereses.

Noteikumi Nr. 214 un noteikumi Nr. 215 stājās spēkā 2018. gada 27. aprīlī. Tādējādi ar apstrīdētajām normām, kas regulē pašpatēriņa kontroli, ir paredzēts pārejas periods jauno prasību ieviešanai līdz 2019. gada 1. jūnijam un noteikts, ka tādā gadījumā, ja komersants līdz šim datumam neiesniedz principiālo pieslēguma shēmu, publiskais tirgotājs ar 2019. gada 1. jūliju pārtrauc sarazotās elektroenerģijas iepirkumu obligātā iepirkuma ietvaros.

Noteikumu Nr. 214 un noteikumu Nr. 215 anotācijās norādīts, ka pārejas periods jauno prasību ieviešanai paredzēts tādēļ, ka elektroenerģijas pašpatēriņa uzskaites nodrošināšanai var būt nepieciešama elektrostaciju tehnoloģiska pielāgošana, kā arī paskaidrots, ka elektrostacijas principiālā elektriskā pieslēguma shēma ir grafisks dokuments, kurā ar vispārpieņemtiem elementu apzīmējumiem un burtciparu kodiem attēlota elektrostacijas uzbūve. Principiālās shēmas nolūks esot iespējami skaidri parādīt elektrostacijas darbības principu un piederības robežas. Ar minētās prasības izpildi varot būt saistīta nepieciešamība veikt izmaiņas elektrostaciju pieslēgumā sistēmas operatoram, kā arī tīklā nodotās un no tīkla saņemtās elektroenerģijas uzskaitē, ko veic sistēmas operators.

Satversmes tiesa no lietas materiāliem secina, ka elektrostaciju tehnoloģiskas pielāgošanas un principiālo pieslēguma shēmu izstrādes procesā var būt nepieciešama papildu pasākumu veikšana un jauno prasību izpildei var būt nepieciešami papildu personāla un tehniskie resursi, kā arī saprātīgs laiks, lai personas varētu pārorientēties uz jaunajā tiesiskajā regulējumā paredzēto kārtību (*sal. sk. Satversmes tiesas 2009. gada 26. novembra sprieduma lietā*

Nr. 2009-08-01 25. punktu). Tomēr valstij ir pienākums pastāvīgi pārbaudīt un, ja nepieciešams, pilnveidot valsts pārvaldes sistēmu (*sk. Satversmes tiesas 2006. gada 16. oktobra sprieduma lietā Nr. 2006-05-01 18. punktu*).

Satversmes tiesa secina, ka, samērojot šīs divas pretējās intereses, Ministru kabinets varēja noteikt pārejas periodu jauno administratīvo un tehnoloģiskās pielāgošanas prasību piemērošanai. Papildu kontroles mehānismu ieviešanai noteiktais pārejas periods nav arī nesamērīgi īss vai pārmēru ilgs, kas vairs neatbilstu regulējuma mērķiem, turklāt tas ievēro, ka jauno prasību neievērošanas gadījumā tiks liegtas tiesības pārdot elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros.

Savukārt Pieteikuma iesniedzēja arguments, ka ar noteikto pārejas periodu ir atcelta vai atlikta likuma prasību izpilde vai radīti šķēršļi pārbaužu veikšanai attiecībā uz pagātnes periodiem, nav pamatots. Tas, ka Ministru kabineta noteiktā papildu prasība pēc principiālās pieslēguma shēmas iesniegšanas citstarp ir reakcija uz konstatētajiem gadījumiem, kad tiesības tika izmantotas negodprātīgi, neatbrīvo valsts pārvaldes iestādes no tām noteiktā uzdevuma kontrolēt pašpatēriņa principa ievērošanu. Elektroenerģijas tirgus likumā ietvertais ierobežojums, kas ļauj obligātā iepirkuma ietvaros pārdot tikai to saražotās elektroenerģijas daļu, kas palikusi pāri pēc elektroenerģijas izlietošanas elektrostacijas darbības nodrošināšanai, pastāv neatkarīgi no noteikumiem, kurus izdevis Ministru kabinets šīs likuma prasības īstenošanai. Pārejas periodā, kas noteikts attiecībā uz regulējumu, ar kuru tiks ieviests pašpatēriņa principa ievērošanas kontroles papildu mehānisms, nav ierobežota nedz prasība ievērot pašpatēriņa principu, nedz arī atbildīgo institūciju pienākums efektīvi veikt nepieciešamās pārbaudes.

Ievērojot visu iepriekš minēto, Satversmes tiesa secina, ka Ministru kabinets ar apstrīdētajām normām, kas regulē pašpatēriņa kontroli, ir pamatoti noteicis pārejas periodu tādas kārtības ieviešanai, saskaņā ar kuru elektroenerģijas ražotājiem, kuri vēlas pārdot elektroenerģiju obligātā elektroenerģijas iepirkuma ietvaros, būs jāiesniedz sistēmas operatoram, publiskajam tirgotājam un ministrijai elektrostacijas principiālā elektriskā pieslēguma shēma un publiskajam tirgotājam jāpārtrauc obligātais iepirkums, ja komersants tam noteiktajā termiņā šo shēmu neiesniedz. Tādējādi Ministru kabinets, pieņemot apstrīdētās normas, kas regulē pašpatēriņa kontroli, ir rīkojies likumdevēja noteiktā pilnvarojuma ietvaros.

Līdz ar to apstrīdētās normas, kas regulē pašpatēriņa kontroli, atbilst Satversmes 64. pantam.

15. Satversmes tiesa izvērtēs arī to, vai apstrīdētās normas, kas regulē pārkompensācijas aprēķinu, atbilst Satversmes 64. pantam.

Satversmes tiesa konstatē, ka pārkompensācijas aprēķins ir matemātisks aprēķins, kas tiesiskajā regulējumā ieviests ar mērķi ierobežot valsts atbalsta maksājumus gadījumos, kad elektroenerģijas ražotājs kopumā valsts atbalsta veidā saņēmis līdzekļus, kas ir pārmērīgi valsts atbalsta mērķu sasniegšanai. Šāda aprēķina mērķis ir noteikt, vai elektrostacija laikā, kad tai ir piešķirts valsts atbalsts, to saņēmusi saprātīgā apjomā un nepieciešamības gadījumā novērst konstatēto pārkompensāciju. Ja tiek konstatēts, ka kopējais saņemtais atbalsts ir pārmērīgs, tiek piemērots cenas diferencēšanas koeficients, kas samazina valsts atbalsta summu, kuru elektroenerģijas ražotājs ir tiesīgs saņemt par saražoto elektroenerģiju.

Pārkompensācijas aprēķins ieviests tādēļ, ka sākotnējais valsts atbalsta mehānisms nebija ilgtspējīgs un radīja bažas par elektroenerģijas cenas pārmērīga pieauguma iespējamību. Tāpēc ir izstrādāts stabilāks, ilgtspējīgs risinājums. Mērķis bijis izveidot tādu atbalsta mehānismu, kura izmaksas būtu prognozējamas (*sk. Latvijas valsts atbildes atreferējumu Eiropas Komisijas lēmuma 53. punktā*).

Tātad ar noteikumiem Nr. 443 un noteikumiem Nr. 444, ņemot vērā Eiropas Komisijas rekomendāciju novērst pārkompensāciju tām elektrostacijām, kurām tā konstatēta, ir ieviests pārkompensācijas aprēķins attiecībā uz valsts atbalstu elektroenerģijas ražošanai, izmantojot atjaunojamos energoresursus, un elektroenerģijas ražošanai koģenerācijas stacijās (*sk. noteikumu Nr. 443 un noteikumu Nr. 444 anotācijas un Eiropas Komisijas 2015. gada 14. decembra vēstuli Nr. B2/AV/DB/D*2015/138244 lietas materiālu 3. sēj. 70.–78. lp.*).

Apstrīdētās normas – noteikumu Nr. 262 10. pielikuma 2. punkts un noteikumu Nr. 221 8. pielikuma 2. punkts – paredz aprēķināt iekšējo peļņas normu pēc formulas, kurā ņemts vērā līdz kalendāra gadam par komersanta elektrostaciju piešķirtais un faktiski saņemtais publiskais finansējums, tai skaitā maksājumi no valsts vai pašvaldības budžeta, kredītu procentu likmju subsidēšana, kā arī cita finanšu palīdzība, kas tiek piešķirta vai sniegta no valsts, pašvaldības vai Eiropas Savienības budžeta līdzekļiem un ārvalstu finanšu palīdzības līdzekļiem.

Savukārt apstrīdētā norma – noteikumu Nr. 262 63.⁸ punkta pēdējais teikums – paredz: ja elektroenerģijas ražotājs izmanto tiesības, kas piešķirtas saskaņā ar Elektroenerģijas tirgus likuma 29. pantu, un ministrija veic aprēķinu par elektrostacijas kopējo kapitālieguldījumu iekšējo peļņas normu visam atbalsta periodam saskaņā ar šo noteikumu 10. pielikumu, par atbalsta perioda sākumu ir uzskatāms brīdis, kad ražotājs sācis izmantot tiesības, kas piešķirtas saskaņā ar Elektroenerģijas tirgus likuma 29. pantu.

Latvijas Atjaunojamās enerģijas federācija norāda, ka pārkompensācijas aprēķina formulā ir ņemts vērā viss valsts atbalsts, kuru elektroenerģijas ražotājs saņēmis. Savukārt regulators norāda, ka noteikumi Nr. 221 un noteikumi Nr. 262 liek elektrostaciju kopējo kapitālieguldījumu iekšējās peļņas normas aprēķinā ņemt vērā periodu tikai no tā brīža, kad komersants sācis izmantot tiesības, kas piešķirtas saskaņā ar Elektroenerģijas tirgus likuma 28., 28.¹ vai 29. pantu. Līdz ar to pārkompensācijas aprēķinā netiekot ņemts vērā atbalsts, ko virkne elektroenerģijas ražotāju saņēma uz Enerģētikas likuma 40. panta pamata. Arī Saeima norāda, ka apstrīdētās normas, kas regulē pārkompensācijas aprēķinu, neliek šajā aprēķinā ņemt vērā tāda veida valsts atbalstu, kurš nav piešķirts saskaņā ar Elektroenerģijas tirgus likumu.

Noteikumu Nr. 262 10. pielikuma 2. punkts kopsakarā ar šo noteikumu 63.⁸ punkta pēdējo teikumu un noteikumu Nr. 221 8. pielikuma 2. punkts paredz, ka iekšējās peļņas normas aprēķinā ņem vērā par elektrostaciju piešķirto un faktiski saņemto publisko finansējumu un citu finanšu palīdzību, kas tiek piešķirta vai sniegta no valsts, pašvaldības vai Eiropas Savienības budžeta līdzekļiem un ārvalstu finanšu palīdzības līdzekļiem par laiku līdz kalendāra gadam, kad komersants sācis izmantot tiesības, kas piešķirtas attiecīgi saskaņā ar Elektroenerģijas tirgus likuma 28., 28.¹ vai 29. pantu.

Satversmes tiesa secina, ka pārkompensācijas aprēķinā tiek ņemti vērā atbalsta maksājumi par elektrostaciju, kurus komersants saņēmis laikā, kad izmantojis saskaņā ar Elektroenerģijas tirgus likuma normām piešķirtās tiesības. No minētā izriet, ka apstrīdētās normas, kas regulē pārkompensācijas aprēķinu, neliek iekšējās peļņas normas aprēķinā ņemt vērā līdz Elektroenerģijas tirgus likuma spēkā stāšanās brīdim saņemto valsts atbalstu.

Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka Ministru kabinetam, pieņemot apstrīdētās normas, kas regulē pārkompensācijas aprēķinu, nebija tiesību noteikt citas cenas, tostarp to veidošanas un korekcijas principus, kā vienīgi pamatotas cenas. Savukārt Ministru kabinets paskaidro, ka šīs apstrīdētās normas atbilst

Elektroenerģijas tirgus likuma mērķiem, jo ir saskaņotas ar Eiropas Komisiju un neievieš jaunas politiskās iniciatīvas.

Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija norāda: apstrīdētās normas, kas regulē pārkompensācijas aprēķinu, pieļauj iespēju, ka elektroenerģijas ražotāji, kas atbalstu saņēmuši pirms 2007. gada 1. jūlija, visā atbalsta periodā kopumā saņem pārmērīgu atbalstu, kas vairs neatbilst Elektroenerģijas tirgus likuma 28., 28.¹, 29. un 30. panta mērķiem un var radīt nesamērīgu slogu elektroenerģijas lietotājiem.

Savukārt pieaicinātā persona R. Āboltiņš skaidro, ka norāde par obligātā iepirkuma komponentes radītām nesamērīgām izmaksām, kas jāsedz patērētājiem, esot vāji pamatota. Lietojot jēdzienu “pamatota cena”, likumdevējs esot domājis maksu par elektrību, bet tā neesot tas pats, kas elektrības cena. Laikā, kad tika pieņemts Enerģētikas likums un Elektroenerģijas tirgus likums, likumdevējs vēl neesot pilnībā apzinājis brīva elektroenerģijas tirgus darbību un elektrības cena bijusi regulēta. Jēdziens “pamatota cena” esot attiecināms uz visām tām maksu par elektrību veidojošajām daļām, kuras to ietekmē visvairāk. Šādas daļas esot pārvades un sadales izmaksas, kā arī pievienotās vērtības nodoklis. Turklāt likuma mērķi esot interpretējami plašāk nekā tikai vārdu “par pamatotām cenām” kontekstā.

Līdz ar to Satversmes tiesa noskaidros, vai Ministru kabinets ir ievērojis likumdevēja piešķirto pilnvarojumu.

15.1. Ministru kabineta pilnvarojuma robežas attiecībā uz pārkompensācijas aprēķinu nosaka likumdevēja prasība, ka elektroenerģija tās galalietotājiem piegādājama par pamatotu cenu.

Arī Satversmes tiesa jau atzinusi, ka Ministru kabineta uzdevums ir izstrādāt tādu kārtību, kas ne tikai veicinātu noteikta veida elektroenerģijas ražošanu, bet arī nodrošinātu to, ka visiem elektroenerģijas lietotājiem tiek piegādāta elektroenerģija par pamatotām cenām (*sk. Satversmes tiesas 2015. gada 14. oktobra sprieduma lietā Nr. 2015-05-03 13.3. punktu*).

Likumdevējs to, ka elektroenerģija galapatērētājam jānodrošina par pamatotu cenu, ir noteicis kā vienu no Elektroenerģijas tirgus likuma mērķiem. Elektroenerģijas tirgus likumā jēdziens “pamatota cena” nav skaidrots. Saeima norāda, ka par pamatotu izskatāmās lietas ietvaros varētu uzskatīt tādu elektroenerģijas cenu, kas papildus citiem apstākļiem, kas tirgū tiek ņemti vērā cenas noteikšanā, nodrošinātu ražotājam iespēju atpelnīt veiktos ieguldījumus un

gūt saprātīgu peļņu, vienlaikus veicinot arī videi draudzīgas elektroenerģijas ražošanu.

Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija norāda, ka jēdziens “pamatota cena” ir saprotams tādējādi, ka šī cena ir noteikta, proti, tā ir regulēta, to nosaka tirgus vai arī to nosaka likumdevējs vai izpildvara.

Latvijas Atjaunojamās enerģijas federācija norāda, ka jēdziens “pamatota cena” ir skaidrojams kā samērīga un ekonomiski pamatota cena. Šādas cenas aprēķina pamatā jābūt elektroenerģijas ražotāju izmaksām un noteiktai peļņas daļai. Šai cenai jāatbilst arī Elektroenerģijas tirgus likuma principiem.

Savukārt pieaicinātā persona R. Āboltiņš norāda, ka pārkompensācijas tiesiskā regulējuma mērķis ir veikt tādus pasākumus, kas samazinātu apgrozījumu un peļņu komersantiem, kuriem, kā uzskata lēmumu pieņēmēji, par enerģijas ražošanu atbalsta sistēmas ietvaros tiek maksāts “pārāk daudz” jeb tik daudz, ka tas, pēc šo personu ieskata, neatbilst likumā lietotajam jēdzienam “pamatota cena”.

Satversmes tiesa konstatē, ka vērtējums par to, tieši kāda apjoma valsts atbalsts nodrošinātu elektroenerģijas “pamatotu cenu”, ietver arī politiskas izšķiršanās. Tāpēc Satversmes tiesa atgādina, ka, no vienas puses, attiecībā uz politiskiem apsvērumiem likumdevējam ir plaša rīcības brīvība, taču, no otras puses, šī brīvība nav neierobežota. Likumdevējs nevar savu rīcības brīvību izmantot patvaļīgi vai pretēji vispārējiem tiesību principiem, citām Satversmes normām, tajā ietvertajām vērtībām un Eiropas Savienības tiesībām (*sal. sk. Satversmes tiesas 2011. gada 14. marta sprieduma lietā Nr. 2010-51-01 11.3. punktu un 2018. gada 6. jūnija sprieduma lietā Nr. 2017-21-01 16. punktu*).

Satversmes tiesa secina, ka atbalsts elektroenerģijas ražošanai koģenerācijā un no atjaunojamiem energoresursiem ir paredzēts tādēļ, lai veicinātu šādas elektroenerģijas ražošanu, kompensējot tās ražotājiem izmaksas un vienlaikus nodrošinot tiem saprātīgu peļņu. Tādējādi likumdevēja piešķirtais pilnvarojums noteikt pamatotu elektroenerģijas cenu izskatāmās lietas kontekstā nozīmē to, ka cenas veidošanas noteikumi ir jāparedz atbilstoši tiesību sistēmas prasībām un tādā apmērā, lai ar saprātīgām izmaksām veicinātu likumdevēja noteiktā valsts atbalsta mērķu sasniegšanu.

15.2. Pēc Pieteikuma iesniedzēja ieskata, no Eiropas Komisijas 2015. gada 14. decembra vēstulē (*sk. lietas materiālu 3. sēj. 70.–78. lp.*) norādītā, ka tā sagaida no Latvijas pārkompensācijas novēršanu tām elektrostacijām, kurām

pār kompensācija ir konstatēta visa dzīves cikla ietvaros, izriet prasība pār kompensācijas novēršanas kārtību attiecināt arī uz laiku pirms Elektroenerģijas tirgus likuma spēkā stāšanās.

Satversmes tiesa konstatē, ka likumdevējs Enerģētikas likuma 3. panta 4. punktā ir noteicis, ka viens no šā likuma mērķiem ir veicināt ekonomiski pamatotu konkurenci. Šāda prasība ir aplūkojama citstarp kopsakarā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību prasībām.

Arī Saeima norāda, ka apstrīdētās normas, kas regulē pār kompensācijas aprēķinu, ir vērstas uz to, lai atbilstoši likuma mērķim veicinātu ekonomiski pamatotu konkurenci. Komercedarbības atbalsts esot aizliegts, izņemot gadījumus, kad atbalsta programma vai individuālais atbalsta projekts atbilst Eiropas Savienības aktiem un tajos noteiktajām piemērojamām procedūrām.

Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. panta 1. punkts noteic: ja vien šis līgums vai Līgums par Eiropas Savienību neparedz ko citu, ar iekšējo tirgu nav saderīgs nekāds atbalsts, ko piešķir dalībvalstis vai ko jebkādā citā veidā piešķir no valsts līdzekļiem un kas rada vai draud radīt konkurences izkropļojumus, dodot priekšroku konkrētiem uzņēmumiem vai konkrētu preču ražošanai, ciktāl tāds atbalsts iespaido tirdzniecību starp dalībvalstīm.

Eiropas Komisijas lēmumā norādīts, ka pasākums ir valsts atbalsts Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. panta 1. punkta izpratnē, ja tas ir atbalsts, ko piešķir dalībvalsts vai ko jebkādā citā veidā piešķir no valsts līdzekļiem un kas rada vai draud radīt konkurences izkropļojumu, dodot priekšroku konkrētiem uzņēmumiem vai konkrētu preču ražošanai, ciktāl tāds atbalsts iespaido tirdzniecību starp dalībvalstīm. Atbalsta shēma rada selektīvas priekšrocības elektroenerģijas ražotājiem, kuri elektroenerģiju ražo no atjaunojamiem energoresursiem vai koģenerācijā, jo atbalsts kā iepirkuma tarifi un/vai fiksēts maksājums par uzstādīto jaudu garantē tiem elektroenerģijas cenu, kas ir augstāka par tirgus cenu. Elektroenerģijas ražotāji nodarbojas ar tirdzniecību starp dalībvalstīm, tāpēc atbalsta saņēmējiem piešķirtā priekšrocība var izkropļot konkurenci un ietekmēt tirdzniecību starp dalībvalstīm (*sk. Eiropas Komisijas lēmuma 60.–62. punktu*).

Ekonomikas ministrija norāda, ka pirms elektroenerģijas tirgus atvēršanas Latvijā piešķirtajam atbalstam neesot varējusi būt kropļojoša ietekme uz konkurenci Eiropas Savienības iekšējā tirgū, tāpēc tas neatbilstot komercedarbības atbalsta pazīmēm un nevarot tikt uzskatīts par valsts atbalstu. Tātad atbalsts, tiesības uz kuru piešķirtas pirms 2007. gada 1. jūlija, neesot bijis jā saskaņo ar

Eiropas Komisiju. Tāpēc tas arī neesot bijis ņemams vērā, ieviešot pārkompensācijas novēršanas mehānismu, kas bijis priekšnosacījums valsts atbalsta saskaņojumam.

Satversmes tiesa konstatē, ka elektroenerģijas tirgus liberalizācija Latvijā uzsākta, atbilstoši Elektroenerģijas tirgus likuma pārejas noteikumu 1. un 2. punktam no 2007. gada 1. jūlija nodrošinot sadales sistēmas operatora neatkarību un paredzot elektroenerģijas galalietotājam, kam ir pieslēgums sadales sistēmai, tiesības mainīt elektroenerģijas tirgotāju (elektroenerģijas piegādātāju).

Elektroenerģijas tirgus liberalizācija paredz brīvu konkurenci un tādējādi veicina ekonomiski pamatotas elektroenerģijas cenas veidošanos. Kopš minētā brīža valsts atbalsta maksājumi, kas ietekmē elektroenerģijas cenas veidošanos, ir piešķirami vien tiktāl, ciktāl ar tiem tiek nodrošināta valsts atbalsta mērķu sasniegšana. Tātad šādos apstākļos nav pieļaujama tāda valsts atbalsta sniegšana, kas nebūtu samērīgs ar mērķi, kādu valsts ar tā piešķiršanu tiecas sasniegt.

Brīvā tirgus apstākļos valsts piešķirts atbalsts elektroenerģijas ražotājiem var apdraudēt arī konkurenci Eiropas Savienības iekšējā tirgū.

Ar Eiropas Komisijas lēmumu valsts atbalsts, kas tiek sniegts elektroenerģijas ražošanai koģenerācijā un no atjaunojamiem energoresursiem un tiek regulēts ar pārkompensācijas aprēķinu, tika atzīts par samērīgu ar atbalsta mērķi un saderīgu ar Eiropas Savienības iekšējo tirgu (*sk. Eiropas Komisijas lēmuma 3.3.3. sadaļu, 3.5. sadaļu un 4. sadaļu. Pieejams: http://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=3_SA_43140*).

Tātad Ministru kabinets ar apstrīdētajām normām, kas regulē pārkompensācijas aprēķinu, ir izveidojis kārtību, kas paredz nākotnē novērst konstatēto pārkompensāciju elektroenerģijas ražotājiem, kuriem tā radusies, izmantojot Elektroenerģijas tirgus likumā paredzētās tiesības, un šis pārkompensācijas novēršanas mehānisms ir saskaņots ar Eiropas Komisiju.

15.3. Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka izstrādātais pārkompensācijas aprēķins ir acīmredzami netaisnīgs, jo neietverot vēsturisko atbalstu un tādēļ daļa elektroenerģijas ražotāju saņemot nepamatoti lielus atbalsta maksājumus.

Līdz ar to Satversmes tiesai jāizvērtē, vai Ministru kabinets, izveidojot minēto kārtību pārkompensācijas novēršanai elektroenerģijas ražotājiem, ir ievērojis vispārējos tiesību principus un vai tas ir rīkojies saprātīgi un samērīgi ar sasniedzamajiem valsts atbalsta mērķiem, nosakot, ka iekšējās peļņas normas

aprēķinā ņemams vērā tikai saskaņā ar Elektroenerģijas tirgus likuma normām piešķirtais atbalsts.

Satversmes tiesa konstatē, ka ar Elektroenerģijas tirgus likuma spēkā stāšanos paredzēts atvērt elektroenerģijas tirgu brīvai konkurencei, kā arī ieviest prasību, ka obligātā iepirkuma izmaksas jāsedz visiem elektroenerģijas galapatērētājiem. Tādējādi Satversmes tiesa secina, ka tieši ar šā likuma spēkā stāšanos brīvas konkurences aspektā, kā arī tai aspektā, ka elektroenerģijas cenai, ko maksā elektroenerģijas galalietotāji, jābūt pamatotai, kļūst nozīmīga atsevišķu elektroenerģijas ražotāju pārkompensācija.

Papildus tam Satversmes tiesa konstatē, ka Elektroenerģijas tirgus likuma sākotnējā redakcijā atklājas arī likumdevēja griba īpaši respektēt iepriekš atbilstoši Enerģētikas likuma normām komersantiem piešķirtās tiesības.

Saskaņā ar Elektroenerģijas tirgus likuma sākotnējās redakcijas 28. panta ceturto daļu un 30. panta pirmo daļu, kuras bija spēkā līdz 2014. gada 31. decembrim, ražotāji, kas elektroenerģiju ražoja koģenerācijā vai kas elektroenerģijas ražošanai izmantoja atjaunojamus energoresursus un darbību bija uzsākuši pirms šā likuma stāšanās spēkā, varēja pārdot elektroenerģiju publiskajam tirgotājam atbilstoši tiem nosacījumiem par darbības režīmu, iepirkuma termiņiem un cenu, kādi uz tiem attiecās šā likuma spēkā stāšanās brīdī. Tādējādi tas bija tieši likumdevēja mērķis – saglabāt iepriekš atbilstoši Enerģētikas likumam piešķirtās tiesības. Savukārt Ministru kabineta pilnvaru apjoms ir ierobežots ar likumdevēja noteiktajām rīcības brīvības robežām.

Arī pieaicinātā persona R. Āboltniņš norāda, ka vēl nesen enerģijas ražošanas atbalsta sistēmas nepieciešamība pēc būtības neesot apšaubīta. Turklāt, vērtējot atbalsta sistēmu ieviešanu un darbību, esot redzams, ka pirms aptuveni desmit un vairāk gadiem pieņemtie lēmumi ir devuši rezultātu. Proti, notikusi kurināmā maiņa – ogles tiek aizstātas ar citām tehnoloģijām, dominē dabasgāze un vēja enerģija. Lai arī dabasgāzes patēriņš joprojām augot, proporcionāli arvien lielāka daļa elektroenerģijas tiekot saražota, izmantojot atjaunojamus energoresursus. Veiktas lielas investīcijas vēja parkos gan uz sauszemes, gan atkrastē, vēja parki kļūstot konkurētspējīgāki pat bez valsts atbalsta.

Satversmes tiesa secina, ka Ministru kabinets, īstenojot mērķi nodrošināt ilgtspējīgu elektroenerģijas ražošanu un paredzot pārkompensācijas aprēķinā ņemt vērā tikai to valsts atbalstu, kas piešķirts atbilstoši Elektroenerģijas tirgus likuma normām, ir pamatoti respektējis likumdevēja gribu saglabāt iepriekš piešķirtās tiesības, kas veicinājušas vēlamās izmaiņas elektroenerģijas ražošanā.

Satversmes tiesa konstatē, ka Ministru kabineta izstrādātā pārkompensācijas aprēķina mērķis ir paredzēt tādu kārtību, kas ļautu nākotnē novērst gadījumus, kad komersanti saņemtā kopumā pārmērīgu valsts atbalstu. Ministru kabinets ir izveidojis tādu pārkompensācijas novēršanas regulējumu, kas ļauj efektīvi aprēķināt un atbilstoši ilgtspējīgas attīstības principam prognozēt samērīgu peļņu elektroenerģijas ražotājiem un attiecīgi pamatotu elektroenerģijas cenu tās galalietotājiem.

Satversmes tiesa atzinusi, ka saskaņā ar Satversmes ievadu valsts darbībai jābūt vērstai uz ilgtspējīgu attīstību, tostarp ilgtspējīga tiesiskā regulējuma izstrādi (*sk. Satversmes tiesas 2019. gada 6. marta sprieduma lietā Nr. 2018-11-01 18.1. punktu*). Tāpēc tiesiskais regulējums, kas turpmāk veicinās ilgtspējīgu un drošu elektroenerģijas ražošanu, atbilst valsts ilgtspējīgas attīstības prasībai.

Noteikumu Nr. 443 un noteikumu Nr. 444 anotācijās pārkompensācijas aprēķins citstarp pamatots ar norādi, ka atbalsta saņēmējiem jau sākotnēji bija jāsaprot, ka tāda kārtība, kas ierobežo konkurenci, nevar pastāvēt nesamērīgi ilgi.

Tādējādi Ministru kabinets, paredzot pārkompensācijas novēršanas kārtību, ir līdzsvarojis atšķirīgas ekonomiskās intereses.

Satversmes tiesa secina, ka Ministru kabinets saskaņā ar valsts ilgtspējīgas attīstības principu ir samazinājis valsts atbalsta maksājumus tā, lai tie atbilstu valsts atbalsta mērķiem un valsts atbalsts tiem elektroenerģijas ražotājiem, kuri to saņēmuši atbilstoši Elektroenerģijas tirgus likuma normām un no sabiedrības līdzekļiem, nebūtu pārmērīgi liels. Tādējādi ar šo regulējumu, atbalstot elektroenerģijas ražošanu no atjaunojamiem energoresursiem un koģenerācijā, tiek ekonomēti sabiedrības finanšu līdzekļi.

Nemot vērā minēto, Satversmes tiesa atzīst, ka Ministru kabinets, pieņemot apstrīdētās normas, kas regulē pārkompensācijas aprēķinu, ir rīkojies atbilstoši augstāka juridiska spēka tiesību normām un vispārējiem tiesību principiem, kā arī saprātīgi un samērīgi ar sasniedzamajiem konkrētā valsts atbalsta mērķiem. Tādējādi Ministru kabinets ir ievērojis likumdevēja piešķirto pilnvarojumu noteikt pamatotu elektroenerģijas obligātā iepirkuma cenu.

Līdz ar to apstrīdētās normas, kas regulē pārkompensācijas aprēķinu, atbilst Satversmes 64. pantam.

16. Saeima norāda, ka tiesiskais regulējums, kas paredz pārkompensācijas novēršanu, atbilst Elektroenerģijas tirgus likuma mērķim nodrošināt, ka

elektroenerģija tās galapatērētājiem ir pieejama par pamatotu cenu, bet, lai nodrošinātu likumdevēja izvirzītā mērķa īstenošanu attiecībā uz vēsturiskajiem periodiem, papildus izstrādātajam pārkompensācijas izlīdzināšanas mehānismam varētu būt nepieciešams izstrādāt vēl arī tādu mehānismu, kurā būtu ņemts vērā viss konkrētam elektroenerģijas ražotājam sniegtais valsts atbalsts.

Satversmes tiesa šajā spriedumā secināja, ka apstrīdētās normas, kas regulē pārkompensācijas aprēķinu, atbilst likumdevēja izvirzītajam mērķim noteikt elektroenerģijas galalietotājiem pamatotu elektroenerģijas cenu. Ja Saeima uzskata, ka nepieciešams noteikt citādu pārkompensācijas aprēķinu, tā ir tiesīga lemt par to.

Nolēmumu daļa

Pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 30.–32. pantu, Satversmes tiesa

nosprieda:

atzīt Ministru kabineta 2009. gada 10. marta noteikumu Nr. 221 “Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu un cenu noteikšanu, ražojot elektroenerģiju koģenerācijā” 91., 92., 98. un 99. punktu, 8. pielikuma 2. punktu un Ministru kabineta 2010. gada 16. marta noteikumu Nr. 262 “Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunojamos energoresursus, un cenu noteikšanas kārtību” 63.⁸ punkta pēdējo teikumu, 106., 107., 113. un 114. punktu un 10. pielikuma 2. punktu par atbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 64. pantam.

Spriedums ir galīgs un nepārsūdzams.

Spriedums stājas spēkā tā publicēšanas dienā.

Tiesas sēdes priekšsēdētāja

I. Ziemele